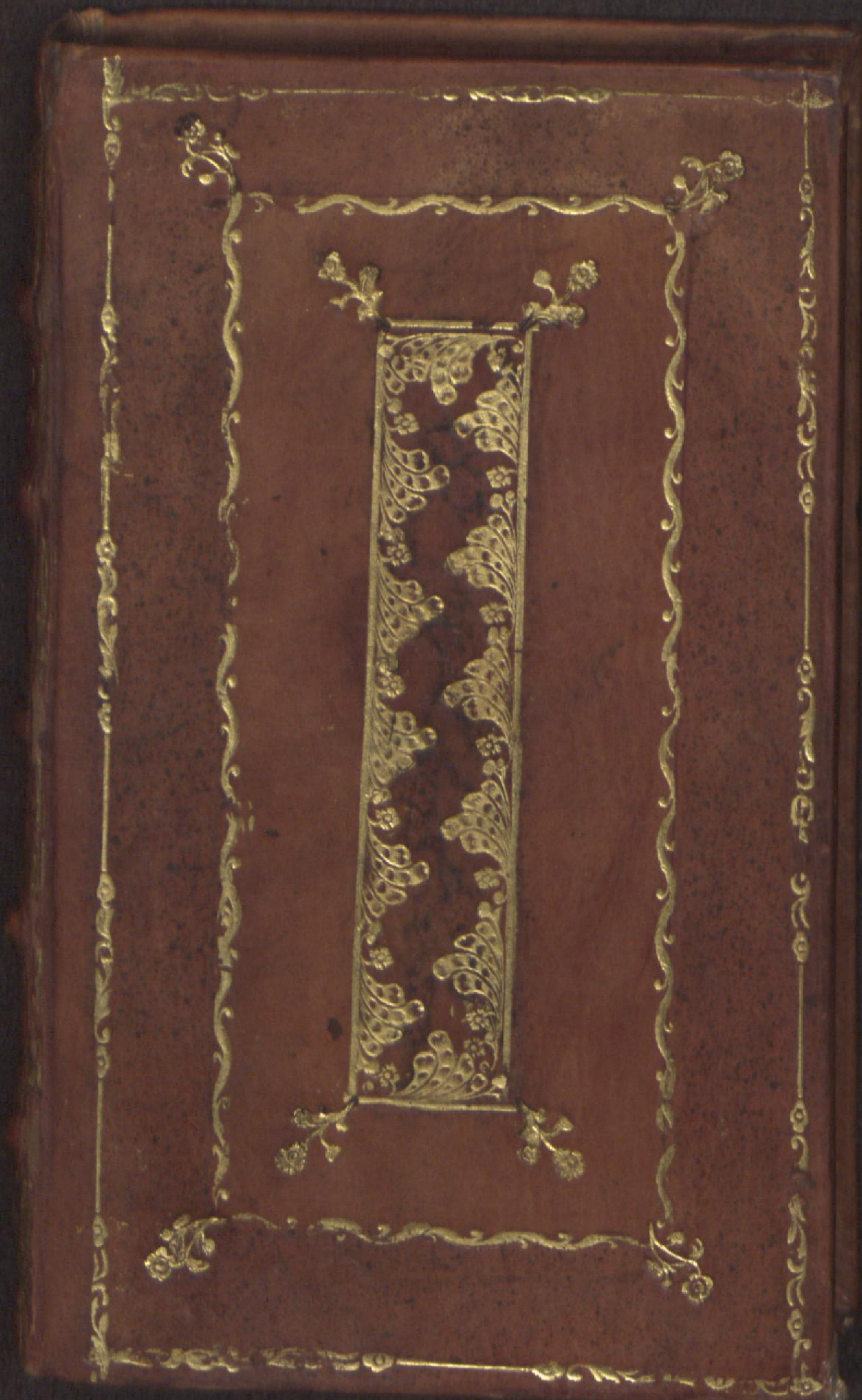
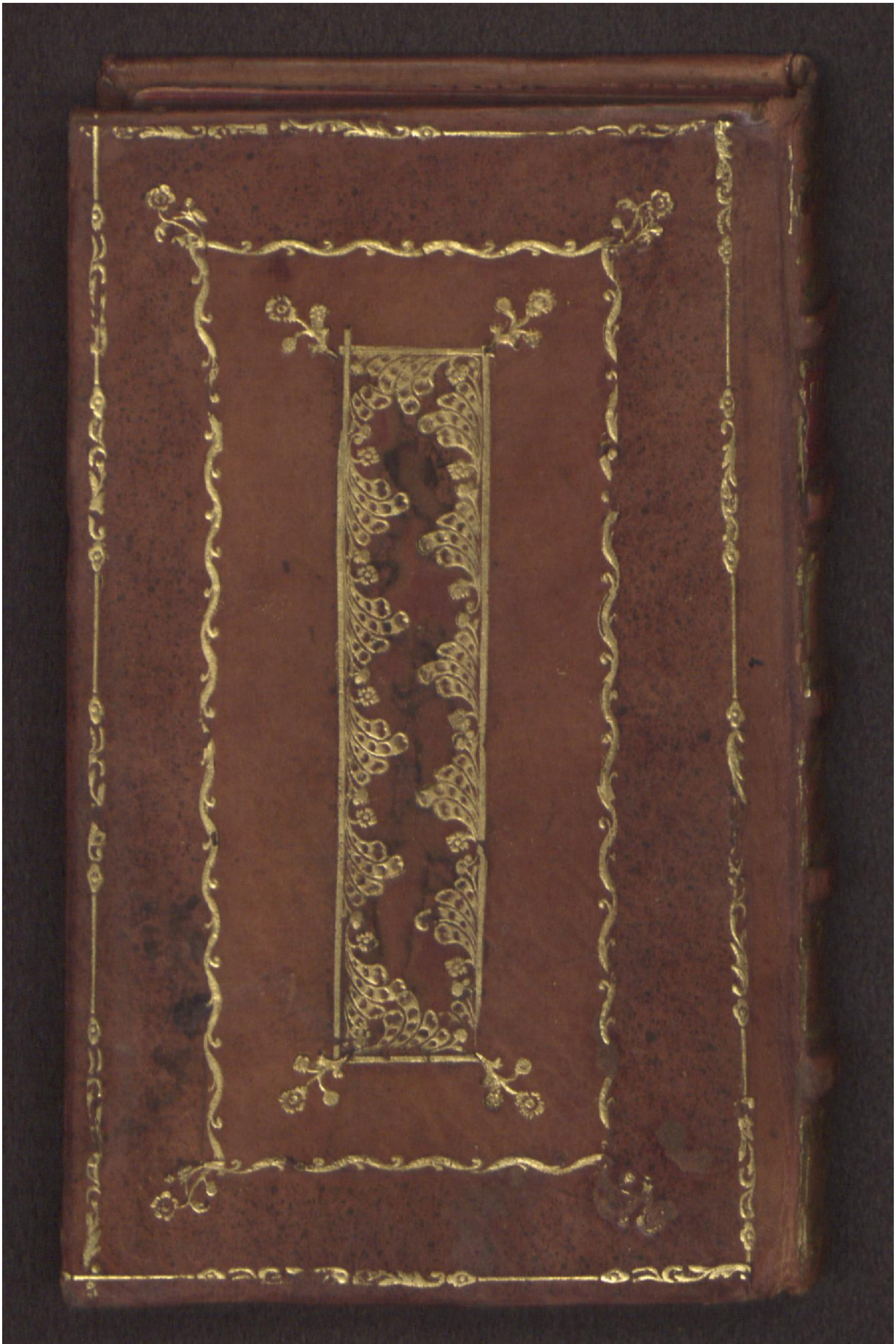

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

14.-250. DA BOX

LN 744

ex.1

M

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ADMONITIO De SVPERSTITIONIBVS MAGICIS VITANDIS,

in gratiam ſinceræ religionis amantium, ſcripta

A

NICOLAO HEMMINGIO.

ESAIAE 8.

AD LEGEM ET TESTIMONIVM.

ANNO

M. D. LXXV.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

LECTORI, VERÆ ET SINCERÆ RELIgionis amanti.

VT lux huius ſolis aſpectabilis,pie Lector, nos regit, ne in via, qua nobis de loco in locum,gratia negotiorum conficiendorum (quæ ad hanc vitam pertinent) eundum eſt,impingamus, aut labamur: Ita ſolum verbum Dei eſt,quod et nos, qui antea ambulauimus in tenebris & in vmbra mortis,in veram ſalutis viam ducit, et deindè dirigit rectâ, ne vel ad dexteram, vel ad ſiniſtram deflectentes, in præcipitia(quod nimis,proh dolor,procliuè eſt) feramur incauti. Nam qui, vel minimũ,tribuit prudentiæ carnis, facillimè à via ſalutis aberrat,non ſine

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

animæ ſuæ certiſſimo interitu. Non ergo immerito Dauid, plurimas variaſq; carnis Mundi & Diaboli inſidias expertus, ardentiſſimè precatur in hunc modum: Doce me Domine viam tuam, & ingrediar in veritate tua. Et alibi: Dirige me in veritate tua. Quibus verbis Dauid ſatis teſtatur, quòd nec viam ſalutis nouerit, Deo non monſtrante, nec in ea ingredi potuerit, eodem non dirigente. Sapientia enim huius Mundi, ſe non vltra ſenſuum & rationis limites extendit. Quare nihil planè periculoſius eſt, quàm ſenſuum aut rationis iudicium ſequi, cùm ſalus animæ & beata immortalitas agitur. Abrahamo ſeni & effœto, promittitur ſemen ex anicula, ætate & natura ſterili. Hîc ſi Abraham ſenſum & rationem adhibuiſſet in conſilium, omnino de promiſſione

diui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

diuina deſperaſſet. Quis enim ab effœto ſene & ſterili anicula ſperaret ſobolem? Sed quid facit Abraham? Verbum intuetur; Deum veracem & potentem ſtatuit: Ex quo concipit fiduciam, vt & ipſe effœtus ſenex Pater; Et Sara anicula mater fieret, vel tota naturæ lege reclamante, nec ipſum fefellit promiſſionis fiducia. Cùm ergo in negotio ſalutis verſamur, oculos noſtros leuemus ad lucem verbi Dei: Illam ſolum aſpiciamus; Illius ſolius ductum ſequamur, donec nos rectâ in ſalutis portum deduxerit, ſanctiſſimi Dauidis & Regis et Prophetæ Dei regulam nobis proponentes, videlicet: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Hæc regula monet, vt agnoſcamus noſtræ mentis caliginem, quæ maior eſt, quàm vt cogitare poſſimus, vt ſi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

namus nos regi verbo Dei, tanquam lucerna, quæ rectiſſimâ deducit in fœlicitatis portum: Vt includamus nos limitibus verbi cœleſtis: Vt firma aſſentione amplectamur doctrinam de eſſentia & voluntate Dei, & de mediatore, iuxta dictum Chriſti: Hæc eſt vita æterna, vt & agnoſcant te ſolum verum Deum, & agnoſcant Ieſum Mariæ filium Chriſtum eſſe. Petrus idem dat conſilium cùm ait: Bene facitis, attendentes ſermoni prophetico, tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec oriatur Lucifer in cordibus veſtris. Et Eſaias ait: Ad Legem & Teſtimonium. Breuiter, tota Scriptura, vnicam lucem, quæ ducit homines in rectam viam, & eos poſtea in eadem dirigit, donec in Cœleſtem patriam deduxerit, verbum Dei ſolum agnoſcit:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

cit : à qua luce qui aberrat, in tenebras priores & in vmbram mortis infœlix, relabitur. Hæc cùm non ignorat Satanas, omnia tentat, Occaſiones plurimas obijcit: Vt homines vel impediat, ne viam ſalutis ingrediantur: Vel ingreſsis rectam viam, obijciat ſcandala, vt impingant, labantur, ſalute excidant. Adoritur enim iſte noſter aduerſarius, & doctores Eccleſiæ, & auditores. Doctores quidem, vt vel in Doctrina vel in Vita, vel in vtroq; delinquant. Ex quo fit vt multi Eccleſiæ doctores, ſimiles ſint fabris illis, qui Arcam Noë extruxerunt, qua extructa, ipſi miſerrimè in diluuio perierunt, liberato Noë cum ijs qui cum illo in Arcam ingreſſi ſunt. Non ſint ergo miniſtri Euangelij ſimiles iſtis Noë fabris, nec nocturnis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

viatoribus, qui lumen in tenebris à tergo geſtantes, oſtendunt ſecuturis viam, in qua ipſi miſerabiliter labuntur: Qua re nihil triſtius, nihil lamentabilius. Auditores vero varijs vijs aggreditur idem aduerſarius, vt illos quoq; impediat, ne rectum curſum teneant, & πληροφορίᾳ fidei deducantur in portum, quemadmodum triſtiſſima omnium ætatum experientia, inde vſq; à creatis primis hominibus teſtatur. Nam ſemper Diabolus quinque genera hominum, quaſi conductos ſatellites habet: Qui intercludent alijs hominibus ſalutis viam, vt ſunt, Tyranni, Epicurei, Flagitioſi, Hypocritæ, & Magi cum ſuis diſcipulis.

Tyranni ſemper viam ſalutis intercludere hominibus ſanguine Martyrum moliuntur, vt multi eorum cru-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ciatibus abſterriti: vel ſalutis viam non ingrediantur: vel ingreſsi turpiſsimè & fœdiſsimè in priores ſordes & tenebras relabantur. Quid enim aliud hodiè molitur Turcica tyrannis? Quid furor Papiſticus? Quid quorundam inconſideratus zelus? Verum quia hæc prædicta ſunt à ſanctis Dei Prophetis, & à Chriſto ipſo, pij ſe ſolentur Prophetarum eorundem & Chriſti promiſsionibus. Futurum enim eſt, vt breui Dominus ſit abſterſurus omnes lachrymas eorum, qui in ſe ex animo confidunt.

Epicurei curantes cuticulam ſuam, non ſunt de vlla religione ſoliciti: Quorum exemplo multi ſeducuntur. Hi cùm religionem videntur amplecti ideo hoc faciunt, ne ſuum contemtum prodant: Videntur quidem pij & reli-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

religioſi vulgò, ſed tùm demum appa-ret quam ſint pij & religioſi, cùm ali-quid iubeantur ex mandato Dei face-re, à quo affectus praui, quibus in-dulgêre, vel inuito Deo ſibi propoſue-runt, diſſuadent.

Aiax, vt eſt in Tragedia, cultor Mineruæ haberi voluit: Hanc enim ſibi Deam, cuius monitis pareret, e-legerat. Verum, cùm ille ſuis pra-uis affectibus indulgeret, & ſtatue-ret flagellare ad mortem vſq; Vlyſ-ſem, quem putabat ſe vinctum tene-re, iubetur à Minerua vt Vlyßi par-cat. Quid hic facit Aiax? Non vult videri impius in Deam ſuam, nec vult cedere ſuis affectibus. Quare in hunc modum Deæ ſuæ reſpondet: O Minerua Dea, in alijs rebus tibi gratificabor, in hac quidem non poſ-ſum: Vlyſſem enim vt meritus eſt tra-

ctabo.

ctabo. An non hic Aiax multos habet ſocios? Vtinam non plures haberet, quàm tales cenſeri volunt. Multi enim ſunt, qui in quibuſdam Deo parere ſe ſimulant: Non colunt Idola, quia Deus hoc prohibet: Non occidunt, quia hoc lege Dei cauetur; Et multa alia faciunt, vt videantur veri Dei cultores eſſe: Sed quando aliquis affectus ſuboritur, vel iræ, vel auaritiæ, vel cuiuſuis alterius rei, huic indulgent, huic morem gerunt: Non cogitantes obedientiam erga Deum copulatiuam eſſe, adeo vt qui in vno labitur, volens & ſciens, ſit omnium reus, hoc eſt, Obedientia ipſius in alijs non placeat. Hoc cùm Dauid ſanctiſſimus cogitaret, orat Deum in hunc modum: Doce me Domine viam tuam, & ingrediar in veritate tua, vnias cor meum,

vt

vt timeat nomen tuum. Petit Dauid vniri cor ſuum, hoc eſt, vt mens illuſtrata verbo Dei, & affectus cordis Spiritu Sancto mundati, & voluntas conuerſa ad Deum & actiones corporis in vnum veluti conſpirent, quo purè timeatur nomen Domini. Nam ſi hæc diſſentiunt, obedientia grata non eſt & immaculata.

Flagitioſi præterea multos impediunt, ne viam rectam ingrediantur, qui tanquam phrenetici in vnum flagitium poſt aliud feruntur; ex eo ſe beatos putantes ſi ſcelerum enormitate inter homines, eiuſdem turpitudinis ſocios, (habenis verbi Dei prorſus excuſſis) triumphent. Quorum tanta eſt multitudo, vt non ſit opus exemplorum commemoratione. Multa etiam mihi in oculos incurrunt, non

ſine

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſine ingenti mœrore animi mei, in hac mea ſenectute. Sed te, ô Deus, oro, vt finem aliquando huic meo ſummo dolori imponas.

Hypocritæ ſequuntur, non multo meliores Tyrannis, quorum numerus maximus eſt: Hi lucem quidem verbi Dei prætendere ſe fingunt, ſed falſò. Nam loco veræ lucernæ ſuas tenebras, quas lucernas eſſe putant, hoc eſt, humanas traditiones venditant & ſequuntur, donec in horribiles tenebras præcipitabuntur. Vt ergo flagitioſi ad ſiniſtram deflectunt: Ita hi ad dexteram: Ambo à recta via aberrantes, non parum exemplo nocent.

Magi cum ſuis Diſcipulis, hoc eſt, cum ijs qui ipſorum opera vtuntur, non minus à lumine vitæ aber-

rant,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rant, alijſq; impedimento ſunt, quàm ſuperiores, de quibus diximus. Hi enim derelicto vero Deo, & ordinarijs medijs, quærunt auxilium à Diabolo aduerſario Dei in contemtum Dei; Cuius interdictum non curantes, contumaciter inſurgunt aduerſus Deum, bellum illi cum Diabolo & membris eius inferentes. Verùm quoniam hi ſuam turpitudinem folijs ficus tegunt, & nolunt videri tales quales ſunt, ego admodum nuper admonitionem quandam ſcripſi, de magicis artibus cauendis: Quæ nullo modo magis poſſunt ſtare cum pura & ſincera religione, quàm Belial cum Chriſto, & tenebræ Diaboli cum lumine Dei, in quo Sancti omnes iubentur ambulare. Cuicunq; ergo cordi eſt ſincera religio, ſciat

iſtas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

iſtas verbo Dei damnatas artes, non minus quàm Diabolum, & præſentiſsimam animæ peſtem fugiendas eſſe. Occaſionem ſcribendi de his artibus vitandis, præbuerunt mihi quædam triſtiſsima exempla in hac vrbe: Quæ nominare nolo, cùm, quia ſpero eos, qui iſtis artibus polluti erant, reſipuiſſe ante mortem; tùm, ne videar vllos traducere poſt mortem, qui potius commiſeratione digni ſunt. Te autem, ô Lector, quisquis futurus es, rogo, vt hunc meum exiguum laborem boni conſulas: Et, ſi quem fructum inde perceperis, ſcias hunc libellum tibi dicatum eſſe. Vale in Chriſto Ieſu. Et iudica de hoc meo ſcripto & alijs, non ex priuato affectu, ſed iuxta verbum Dei, quod ſolum pijs, & regula doctrinæ,

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

& norma vitæ eſſe debet. Primo Iulij, Anno à natiuitate Dei & hominis, mediatoris & magiſtri noſtri vnici Ieſu Chriſti 1575.

N. *H.*

τοῦ λόγου ἀϊδίου ἔμεν εὔχομαι ἠὲ μαθητής.

καὶ νέος ἠδὲ γέρων ἱερὰ διζόμενος
ζώης θεσπεσίης σοφίην φέρε Χριστὸς ἄνωθεν,
εἰδὼς παντα σαφῶσ, παντα ποιῶν τε σόφωσ.

DE SVPERSTI-
TIONE MA-
GICA.

QVOS GRÆCI σόφους hos Perſæ Magos nominarunt: vnde Σοφία Græcis, & Perſis Magia, dicta eſt Sapientia, eaq; potiſſimum quæ eſt naturalium rerum excellens cognitio: & perſcrutatio motuum corporum cœleſtium: & effectuum eorundem in hiſce rebus inferioribus. Huius profeſſionis, hoc eſt Magiæ naturalis, fuere Perſæ illi, quorum meminit Mattheus cap: 2. eos à profeſſione Magos nominans.

Verùm quoniam Magi, hoc eſt σόφοι in magno precio fuerunt apud homines propter opinionem Sapien-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tiæ, vnde non parum efferebantur, Diabolus occaſionem non negligens, ſe Magis illis inſinuauit, ac eos ſuperſtitioſa magia armauit, vt & ipſi Magi magis ſuperbirent propter vberiorem ſapientiam: et ipſius impoſtura locum haberet inter homines. quæ impoſtura Magia & Magica dicta eſt.

Magica ergo ſuperſtitio eſt, quicquid fit à Diabolo, mediante homine, quibuſuis conceptis verbis, ſignis, figuris, characteribus, ſiue intercedit pactum expreſſum cum Diabolo, ſiue non.

Complector autem ſuperſtitionis magicæ nomine, omnia, illa, quæ Deut: 18. prohibentur hiſce verbis: Non inuenietur in te diuiuans diuinationes, præſtigiator, & augur, neq; maleficus, neq; incantator, neq; interrogans Pythonem, neq; magus (nomine

gene-

generis pro certa ſpecie poſito) neq; quærens à mortuis. Abominatur enim Dominus omnem qui iſta facit. Hæc genera, magicæ ſuperſtitionis, vſitata fuiſſe in Ægypto, vnde tum recens exierant Iſraelitæ, non eſt dubium. Ne igitur conſuetudinem peßimam, profanorum hominum, populus Dei imitetur, hoc mandato cauetur.

Verùm priuſquam genera illa ſuperſtitionis Magicæ à Moſe recitata & damnata definitionibus & exemplis declarabimus, quaſdam quæſtiones proponemus, & excutiemus. quarum iuſta determinatio, quid ſentiendũ ſit ſinceræ religionis amantibus, de vniuerſa Magia ſine errore oſtendet. Harum prima ſit, Vtrum hominis aut Diaboli inuentum ſit ars Magica.

Secunda, An reuera poßint aliquid efficere magicæ artis periti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Tertia, Liceat ne maleficia, maleficijs tollere.

Quarta, an excuſabiles ſint, qui vt liberentur à morbis per maleficium ſibi illatis, implorent opem maleficorum.

Quinta, cur Deus permittat hanc ſui nominis blaſphemiam fieri inter homines.

DE PRIMA.

AD primam quæſtionem, quam propoſuimus, Num ars magica ſit hominis an diaboli inuentum, ita reſpondeo; Quemadmodum Satanas poſt conditos homines in Paradiſo, organo vſus ſerpente, primos noſtros parentes fraudulenter aggreſſus eſt, eoſq; ab obedientia erga Deum ſophiſtica, & deprauatione verbi Dei abduxit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

duxit, fecitq́; vt Deo renunciantes ſi-
bi parerent, cuius contumatiæ pœnas
grauiſsimas, cum tota ſua poſteritate
luerunt, et prorſus æternum peryſſent,
niſi Deus ex miſericordia, propter fi-
lium, eos noua promiſsione ſeminis ere-
xiſſet: Ita dubium non eſt eundem im-
poſtorem Diabolum, poſt factam pro-
miſsionem ſeminis, ſimili artificio v-
ſum fuiſſe ad ſeducendos homines, ne
promiſsioni diuinæ crederent. Quare
conſentaneum eſt, quòd poſteris Caini
ſit tanquam organis idoneis vſus, ad
ſeducendos homines, per ſuas magicas
impoſturas: Id quod vel ex 7. capit:
Exodi, & 2. Theſſ: 2. manifeſtum eſſe
poteſt. Aſsentior ergo Methodio, qui
in ſuis reuelationibus in hunc modum
ſcribit: Anno 340. Iared ſurrexerunt
viri malæ artis inuentores, iniqui, &
omni nequitia pleni, ex filys Cain, vt

 Iobeth

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Iobeth & Tholuſcol filij Lamech, qui cæcus fuit, quorum dominatus Diabolus conuertit eos ad omne genus magicarum artium. Hæc Methodius. Eſt proinde minimè dubitandum, Satanam iſtas maledictas artes excogitaſſe, vt ita paulatim ſuis fœtoribus fontem verbi Dei lympidiſsimum inficeret, & verum vnius Dei cultum, ſuperſtitionibus & impoſturis in eius locum ſubſtitutis, aboleret.

Porrò abolita poſteritate Cain per diluuium, Zoroaſtres, qui poſt diluuium, tempore Nini regis Babylonici, vixit, et putatur fuiſſe Cham, nequam ille, filius optimi patris Noe, fertur impulſu Satanæ magicæ artis fuiſſe inuentor. De hoc Zoroaſtre in hunc modum ſcribit Auguſtinus de ciuitate Dei lib: 21. cap: 14. Solum quando natus eſt ferunt riſiſſe Zoroaſtrem, nec

ei

ei boni aliquid menſtruoſus riſus ille portendit. Nam magicarum artium fuiſſe perhibetur inuentor, quæ quidem illi, nec ad præſentis vitæ vanam fœlicitatem, contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt, à Nino quippe rege Aſsyriorum, cum eſſet ipſe Bactrianorum rex, bello ſuperatus eſt. Hic filium habuit Miſraim, à quo Ægyptij Babilonij & Perſæ genus ducunt, cui artem à ſe inuentam tradidiſſe dicitur. Ex quo factum eſt, vt AEgyptij, Babilonij & Perſæ in ea Diabolica arte præ alijs gentibus excelluiſſe perhibeantur.

Cæterum hic diligentiſsimè cogitanda eſt, κακοζηλία & aſtutiſsimũ pernitioſiſsimumq́ artificiũ Satanæ, qui vt tegat fallacias & inſidias, quibus humanũ genus in pernitiẽ adducere molitur, veluti ſimia hominem: ita ipſe Deum

*in propagandis ſuis deteſtandis impo-
ſturis imitatur. Nam vt Deus, ad ve-
rum & ſalutarem ſui nominis cultum,
hominibus commendandum, præter
vera miracula, & diuina opera, quibus
veritas doctrinæ cœleſtis demonſtra-
tur, vtitur tribus potiſsimùm inſtru-
mentis: Verbo videlicet, quod in Pro-
pheticis & Apoſtolicis ſcriptis conti-
netur: Sacramentis ſuo mandato no-
bis commendatis; quæ Sacramenta
ſunt veluti quædam aſpectabiles con-
ciones & obſignationes, iuxta illud
Auguſtini dictum: Sacramentum eſt
viſibile verbum: & Spiritu, quo De-
us ipſe efficax eſt in prædicatione E-
uangelij, & in vſu Sacramentorum.
His tribus adduntur piæ Ceremoniæ,
quæ faciunt ad ornandum & conſer-
uandum miniſterium Euangelij: Ita
Diabolus, quem Paulus Deum huius*

Mun-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Mundi, id eſt, infidelium omnium vocat, præter ficta miracula (Sæpè enim facit ſuis præſtigijs, vt videantur cæci, qui non ſunt, et mortui, qui non ſunt reuera mortui, vt locus ſit ipſius fictis miraculis) habet ſuum verbum, habet ſua, (vt ita dicam) Sacramenta, habet & Spiritum, quo efficax eſt in ſuo verbo & Sacramentis. His addit varios geſtus Hiſtrionicos & actiones tanquam ceremonias.

Verbum Satanæ eſt, partim verbi Dei abuſio, partim eiuſdem verbi deprauatio, per additiones ſtultas, partim excogitatio verborum obſcurorum, quæ nec ipſi Magi intellexerunt, quibus efficacia quædam, ex eo ſolum, quòd recitentur, & audiantur, ſeu ſcribantur, tribuitur.

Sacramenta Satanæ, & ceremoniæ, non ſunt vnius generis, vt ſigna-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tiones, characteres, figuræ, imagines, ligaturæ, periapta, breuia, pili, vngues et quarumcunq́ rerum, ſicut ſæpè à maleficis qui diuinitus rapiuntur ad ſupplicia, audire licet.

Spiritus Satanæ eſt afflatus quo ſuis myſtis adeſt, & eſt efficax in ſuo verbo, Sacramentis & ceremonijs in pernitiem eorum, qui ſe ſinunt ab illo contra Deum impelli, pluris facientes mendacium Satanæ, quàm Dei veritatem. In hos filios contumaciæ imperium habet Satanas, etſi non rarò, bonitate Dei, conatus ipſius impeditur. Nulla enim re magis Satan delectatur, quàm vt hominibus adimat fidem promiſsionum diuinarum, & eis metum comminationum excutiat; quò imitatione quadam Dei, ſub Angeli ſpecie, homines in omne ſuperſtitionis genus præcipitet, vt miſerè tandem

cum

cum ipſo pereant. Non igitur ob aliam cauſam magicas ſuperſtitiones in Mundum inuexiſſe Satan putandus eſt, quàm, vt religione quadā ſed peruerſa, hominum animos occupet, ne veræ & ſalutaris religionis ſint capaces, & ſaluentur, illo ſolo cum ſuis Angelis in æternos cruciatus coniecto.

Sed cur Satan ad hoc conſilium confugit? Poſtquam ſatis intellexit malignus iſte, ſe non poſſe hominibus perſuadere omnem religionē et cultum abijciendum eſſe (habent enim omnes homines, vel maximè Barbari, vt Cicero teſtatur, quendam religionis ſenſum, quo intelligunt & Deum eſſe & colendum eſſe, idq́ natura duce) confugit ad id quod proximum erat, & in locum veri & legitimi cultus, falſum & pernitioſum, ſub quo omnis Magica verbi Dei profanatio, & aliæ im-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

poſturæ Diabolicæ continentur, ſubſtituit. Ex his facile eſt intelligere, quis ſit autor magicarum ſuperſtitionum, quò tendant, & quo in loco eas apud Chriſtianos eſſe oporteat.

DE SECVNDA.

Secunda quæſtio, quam propoſuimus, eſt de efficacia magicæ ſuperſtitionis: Num videlicet reuera poßint aliquid efficere magicæ artis periti, nec ne? Sunt qui affirmant, & ſunt qui negant. Reſpondeo ſimpliciter & clarè, Deum nunquam ſuis legibus prohibuiſſe artem magicam, & eos qui eam exercent interfici iußiſſe, niſi ars illa aliquid præſtare poſſet. Sapientißimus enim Deus non poteſt leges ferre de rebus, quæ vel non ſunt, vel eſſe non poſſunt. Verum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rùm hoc ita accipiendum eſſe volo: Maleficos ſuis proprijs viribus, & ſuis proprijs actionibus magicis nihil omnino poſſe. Nulla enim vis, aut efficacitas, recitationi verborum conceptorum, characteribus, imaginibus, breuibus, figuris, alijſq; quibus vtuntur magicæ artis periti, ineſt, ſed Diabolus inſinuans ſe hominibus, vt vel homines abducat in errorem, vel in errore confirmet, multa, permittente Deo, ad incantationes magicas operatur, ſiue pactum expreſſum cum Diabolo interceſſit, ſiue non. Id enim facit, vt tandem deceptos ſub religionis ſpecie totos poſſideat. Anicula Saga, non putat impium eſſe, quod recitatione conceptorum precaminum, & ſignationibus, hominis vel animalis alterius morbum curet, ſed ſanctum opus ſe facere ſtultè prædicat, cum illa ta-

men

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

men miſerè abuſa verbo Dei, paulatim abducitur magis magiſq; à Deo, donec tandem planè ſeducta, cum Diabolo expreſſum pactum facit. Ex quo fit, vt interdum loquatur cum ea, vt nunc ſub hac, nunc ſub illa forma, ſe videndũ exhibeat, adeò vt interdum ſe ab ea flagellari, quod imperata non fecerit, ſimulet, atq; ita ex paruis initijs deteſtãda à Deo ad Diabolũ fit defectio.

Quod autem nulla vis inſit verbis aut characteribus, alijſue inſtrumentis magicis hinc manifeſtum eſt. Chaldæi, Arcades, AEgyptij, Indi & alij multi populi, non ſecus atq; mancipia Satanæ apud nos, artibus magicis, & incantationibus vtuntur: ſed dubium non eſt formas AEgyptiorum & noſtrorum magorum et verbis et ſententijs diuerſas eſſe & diſsimiles. Nam cum iſti Chriſtum, eius Euangelium & Sacramen-

men-

menta ignorarunt, alias omnino incantandi formas, alios characteras et figuras habuiſſe extra controuerſiam eſt, quàm noſtri Magi, qui Dei verbo, Chriſti nomine, ſacris Euangelij verbis, aqua baptiſmatis, ſacro pane, abutuntur, atq; illis adhibitis ſua myſteria peragunt: Qua re ſe duplo peiores eſſe Chaldæis, AEgyptijs, alijsq; ignaris Dei maleficis declarant. Chaldæi enim & alij, quos nominaui, verbis Satanæ et malignorũ ſpirituum compellatione vtuntur: Noſtri verò Dei verbo, Chriſti nomine blaſphemè ad ſuas nugas diabolicas abutuntur, id quod paucis exemplis hoc loco declarabo. Chaldæi vtuntur coſcinomantia, hoc eſt diuinatione, in qua cribrum cum forfice adhibebatur, tanquam Sacramentum Satanæ, quoties de re aliqua furtìm ablata quærebatur. Noſtræ ma-

leficæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

leficæ ſimilem Coſcinomantian, cum de clam ablatis quæritur, exercere ſolent, etſi eadem cum Chaldæis in diuinationis ſuæ myſterijs verba non habent, id quod omnino neceſſarium eſſet, ſi qua verbis conceptis, aut linguis ineſſet efficacia. Sacrificuli in papatu, loco cribri & forficis, libro Pſalmorum, cum claue alligata libro, iuxta Pſalmum ſo vtuntur, impoſitis ordine vno poſt aliud nominibus eorum, qui ſuſpecti erant, in fiſtulam clauis, His ita paratis recitatur Pſalmus: Deus Deorum Dominus locutus eſt. Verum, ſi cum ventum fuerit, ad hæc verba Pſalmi: Si videbas furem currebas cum eo, liber ſe mouerit, & excutitur è digitis eorum qui eum tenent (Sunt enim tres perſonæ ad minimum in hac fabula) non dubitant reum furti eſſe eum, cuius nomen impoſitum

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

eſt claui. Quis non riſerit has ineptias? Quis non videt Pſalmum quem recitant, longè aliū ſcopum habere? Hinc ergo quilibet facilè iudicauerit, quod nec in verbis magicis, nec in rebus quas adhibent, ſit aliqua virtus efficiendi ea, quæ promittunt magi. Quare in Satana eam eſſe fateri neceſſe eſt, qui homines iſto pacto ſibi obnoxios reddit, cum ita abutuntur Dei verbo in propriam pernitiem. Nihil enim Satanæ iucundius eſt, quâm vt homines contra verbum Dei impellat. Nam vt nouit optimè fruſtra quæri ſalutem extra verbi Dei verum & legitimum vſum: Ita ſcit omnem abuſum verbi Dei homini pernicioſum eſſe, atq; coram Deo abominabilem.

Verus autem & legitimus verbi Dei vſus, in his tantum quatuor ſitus eſt. Primum, vt mentes noſtras

 rectè

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rectè inſtruat de rebus ad ſalutem cognitu neceſſarijs, vt de Deo, de Dei vero cultu, de peccato, de gratia, de pœnitentia, de myſterio incarnationis & paßionis Domini, de iuſtificatione, deq́; alijs ad ſalutem noſtram pertinentibus. Deinde vt iuxta verbum fiduciam in Deum collocemus. Primus enim finis verbi cogniti eſt fides in Deum iuxta verbum. Tum, vt ex fiducia quam ex verbo concepimus, promiſſa bona per patientiam expectemus. Poſtremo, vt viuamus et agamus iuxta verbi præſcriptum. Si in hoc vero & legitimo verbi Dei vſu manſerimus conſtantes vſq; ad finem, iuxta promißionem Domini, ſalui erimus. At qui contrà fecerit, & quouis modo abuſus fuerit ſancto Dei verbo, contra ordinationem diuinam, Deum tentat, ſalute excidit, ſatanæ ſe mancipat;

Qua-

Quare non dubitabit ſe Deum inuenturum ſeuerum iudicem in extremo die, niſi maturè reſipiſcat.

Monachus quidam Gotſchalcus nomine, ſcribit ſe nouiſſe fœminã, quæ cum grauiſſima oculorum infirmitate laboraret, accedit quendam ſcholaſticum, conqueritur de dolore oculorũ, petit vt, ſi quid poſſit, ſibi ſuccurrat, promittit mercedem liberalem. Quid hîc facit ſcholaſticus? Etſi remedium ignorauit: Tamen propter ſpem lucri, promittit ſe effecturum, vt conualeſcat. Sumit ergo chartam, in qua ſcribit characteres, nunquam antea à ſe cogitatos vel viſos. Infra hos addit hæc verba, maiuſculis literis: DIABOLVS ERVAT TIBI OCVLOS, ET FORAMINA STERCORIBVS REPLEAT. Hanc chartã complicatã & incluſam panno,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

iuſsit mulierem alligare collo, Mulier obtemperat & ſanatur. Verum poſt annum vnum atq; alterum, mulier cupiens ſcire quid charta contineret, aperit, curat legi, iraſcitur, abycit chartam, quo facto, morbus oculorum redit. Quis non videt, quod nec in characteribus, nec in verbis ſcriptis fuerit aliqua efficacia? Vnde ergo niſi à Dæmone, qui iſta fraude delectabatur?

Sunt qui norunt quid mihi acciderit ante annos plus minus 24. Docui dialecticam, & cum περὶ τῆς εὐπορίας τῶν προτάσεων agerem, recitaui & declaraui verſus hos, olim in ſcholis vſitatos.

Fecana, cageti, daphenes, gebare, gedaco,
Gebali ſtant, ſed non ſtant phebas, hecas & hedas.

Hic

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Hîc ioco addidi, valere hos verſus contra febrim, ſi ſingula verba inſcriberentur pani, et ægroto ordine darentur, ita vt quotidie vnum fruſtum panis, cum inſcripto verbo comederet. Quid hic accidit? Aderat quidam homo ſimplex & bonus, qui iocum non intellexit, ſed credidit rem ſerio agi. Cum ergo poſt paucos dies, famulus quem tum habebat, incideret in grauiſſimam febrim, dat ægrotanti primo die fruſtum panis, cui inſcriptum erat primum verbum, Fecana, & deinde ordine vſq; ad ſextũ verbum, Gebali, tum enim ſanabatur febricitans. Alij autem videntes efficaciam amuleti, ſecuti ſunt exemplum & multos curabant. Tandem patefacto ioco, virtus amuleti defecit. Quid poſſumus hîc aliud dicere, quàm Diabolum hîc homines diluſiſſe?

 Poſtre-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Poſtremo et hinc patet ſagarum et maleficarū incantationes per ſe inefficaces eſſe, quia, vt teſtatur Auguſtinus, poſtquam vulgo innotuerint, concepta incantatorū verba, non amplius recitata vim habent. Nam Diabolus vulgò innoteſcere ſua myſteria non patitur, ne hominibus cordatis quam ſint ridicula, appareat, Atq; ita ipſe cum ſua arte in contemtum veniat. Eſt & hæc cauſa cur fæminis ſæpius quam viris vtatur. Fœminæ enim, vt Eua, facilius à Satana ſeducuntur.

Cùm igitur pleriq; veterum, veræ religionis ignari, exiſtiment magicas artes naturaliter non obeſſe, ſed vnumquemq́; cogitatione & imaginatione ſua, ſemetipſum incantare, plurimum errant. Non enim ſequitur; Magicæ artes naturaliter non obſunt. Ergo non obſunt. Tametſi enim natura non

obſunt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

obſunt, vt faßi ſumus: Tamen aliunde obſunt, nempe virtute Satanæ, qui in ſuis artibus efficax eſt, ad miſeros homines decipiendos, vt probatum eſt. Non ergo verum eſt quod inferunt, Vnumquemq́; cogitatione & imaginatione ſua ſemetipſum incantare.

DE TERTIA.

TERtia quæſtio, quam excutiendam propoſuimus eſt: Num liceat maleficia maleficijs depellere? hoc eſt, an artis magicæ peritis liceat ſua arte morbos maleficijs illatos curare nec ne? Ad hanc quæſtionē breuiter reſpondeo. Similis eſt impietas nocere & prodeſſe arte magica. Non enim magis licet Diaboli opera vti ad iuuandum, quàm ad perdendum. Vtrumuis feceris à Deo recedis, & in caſtra Satanæ te recipis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Verùm huic ſententiæ noſtræ aduerſatur lex Conſtantini, quæ eſt in codice hiſce verbis: Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſsimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliri, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe deteguntur, nullis vero criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus. Hîc Imperator diſtinguit inter magos, qui ſuis artibus nocent, & eos qui magicis remedijs videntur prodeſſe hominibus, illos condemnans, hos iuſtificans, vt pœna indignos.

Primum reſpondeo ad rationem vtilitatis, quam prætendit legiſlator. Certum eſt Diabolum hoſtem eſſe humani generis, qui nunquam vult niſi perniciem hominum. Et vt eſt vafer ad omne malum, ſæpè ſub vtilitatis

præ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

prætextu homines decipit, et à Deo abducit. Hic erat ipſius primus conatus, & erit poſtremus. An non primos noſtros parentes vtilitatis prætextu decepit? Eritis, inquit, ſimiles Deo, ſcientes bonum & malum. Sed euentus declarauit, qualis fuerit iſta vtilitas. Sic ergo de omnibus operibus Satanæ, in quorum numero ſunt omnia quæ fiunt artibus magicis, ſiue bona videntur, ſiue mala, ſtatuendum eſt. Omnia opera Satanæ ſemper ſunt mala, & ſemper ad malum tendunt, qualiacunq; ſtultis hominibus eſſe videntur. Sanat interdum corpus, ſed animam inficit, quæ multo eſt corpore præſtantior. Iam ſi anima eſt præſtantior corpore, profecto morbus animæ multo nocentior erit, quàm corporis; nec vnquam Satan corpus ſanat, niſi in vtriuſq;, id

eſt, animæ & corporis pernitiem. Hæc ſi cogitaſſet Imperator, non ſpectro vtilitatis tam fœdè fuiſſet faſcinatus.

Iam ad legem ipſam veniamus, videamuſq́; an ſententia imperatoris legis nomen & dignitatem mereatur, nec ne? Si iuſta fuerit, digna erit legis nomine: At ſi iniuſta, & iniqua, quis eam legis nomine dignabitur? Age ergo ne fallamur iudicio, videamus quæ ad iuſtæ legis rationem pertineant.

Duo requiruntur in quauis iuſta lege, ratio recta, & autoritas iuſta.

Ratio recta in humanis præſertim legibus, pendet ex duabus rebus, videlicet ex origine & fine. Vtrumq́; complectitur Cicero, dum ita legem definit: Lex nihil aliud eſt quam recta & à numine tracta ratio,

impe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

imperans honeſta, & prohibens contraria.

Origò debet eſſe ex fonte proprio legum, qui eſt vnus tantum, videlicet, æterna lex Dei, præcipiens æternam Dei & hominis dilectionem.

Finis duplex legis erit, Subordinatus, & principalis, quorum prior, qui eſt incolumitas & vtilitas populi, ſeruire debet poſteriori, id eſt principali, qui eſt gloria Dei. Nam ſi huic non ſeruit lex, nequaquam iuſta eſſe poteſt. Nunc autem lex Imperatoris de magicis remedijs, aberrat à iuſta ratione. Nam & pugnat cum æterna lege Dei, ex qua originem duceret. Manifeſtè enim aduerſatur dilectioni Dei, quæ iubet omnia bona & ſalutaria à DEO peti & expectari per ordinata media: Et pugnat cum vtroq; fine legum, videlicet ſubordina-

ordina-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ordinato & principali. Nam vtilitas quæ videtur eſſe vnius aut alterius, vtilitas dici non poteſt, modo reſpicimus ad vniuerſum populum, ſeu corpus multitudinis hominum iuris conſenſu & vtilitatis communione ſociatæ. Nam plurimi ſcandalo vulnerantur, vt deficiant à Deo, ex quo fit, vt etiam aberretur à fine principali, & in contrarium incurratur.

Verùm ſi quis obijciat priuilegia non poſſe cum ijs, quæ de vtilitate totius reipublicæ diximus, ſtare, & propterea ratione, iuxta noſtram ſententiam deſtitui. Reſpondeo, totius intereſſe Reipublicæ, præmia virtutum rerumq; benè geſtarum, & teſtimonia gubernatorum erga benèmeritos, quibus alij inuitentur ad benè merendum de republica, extare. Hinc enim manant priuilegia, certis ordinibus hominum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

minum, & perſonis egregiè meritis data, quæ tum demum iuſta ſunt ſi citra aliorum iniuriam conceduntur, & dantur benè meritis, hoc eſt, ſi priuilegiorum gubernatrix fuerit Iuſticia diſtributiua, quæ reddit ſingulis τὰ καθήκοντα: Hoc cum ſit, priuilegia potius noſtram ſententiam confirmant quam lebefactant.

Hactenus de ratione legum, iam de autoritate dicamus. Nam ad iuſtæ legis ſanctionem requiritur, vt diximus autoritas, quæ eſt legitimi magiſtratus in ſubditos poteſtas. Hæc autoritas, etſi ſemper iuſta videtur ſubditorum reſpectu, fit tamen iniuſta ſi autoritati diuinæ ſe non ſubijciat. Nam, vt humana autoritas eſt finita: ita par eſt, vt ſe autoritati infinitæ, quæ ſolius Dei eſt, ſubijciat, à qua ſi

diſce-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

diſcedit humana autoritas, abuſu fit iniuſta. Imperator igitur cùm ſuam legem non ſubyciat Deo, vt ex ſuperioribus patet, autoritatem, qua pollere deberet, amittit. Sequitur ergo iſtam Imperatoris legem iniquam eſſe, & indignam legis nomine.

At, inquies: *Apoſtolus dicit*, parendum eſſe non ſolum bonis ſed etiam malis. Mali autem abſq; dubio ſunt qui iniquas ferunt leges. Reſpondeo: Iniquitas legum variat. Quædam enim leges ſunt iniquæ et impiæ ſimul. Iniquæ quidem, quia à ratione legum iuſtarum diſcedunt, vt quæ nec ab æterna lege Dei extruantur, nec commodum Reipublicæ, ſed vnius aut paucorum, plurimorum damno, ſpectent. Impiæ vero, quarum obedientia præſtari non poteſt, niſi eos qui obediunt faciant impios.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

impios. Huiuſmodi lex fuit Nabucdonoſor regis Babylonici, qui mandatum propoſuit de adoranda ſtatua, quam erexerat. Similiter & lex de non inuocando Deo intra triginta dies. Iſtæ leges iniquæ fuerunt & impiæ. Iniquæ quidem, quia cum principio legum iuſtarum pugnabant: Impiæ vero, quia optemperantes iſtis legibus impietatis rei fuêre. Quare tres illi viri potius voluerunt in caminum ardentem conijci, quàm adorare ſtatuam regis, & Daniel malebat conijci in lacum leonum, quàm impio edicto parere, de Deo intra triginta dies non adorando. Tales ſunt pleræq; leges pontificiæ, de adorandis ſtatuis, de idolo miſſæ, de inuocatione Sanctorum, & de multis alijs rebus. Quare Principes quidam laudandi ſunt, qui renunciarunt Papæ obedientiam, in tam iniquis &

impijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

impijs legibus. Sanctè etiàm hodie faciunt qui malunt mori, quàm impietati tyrannorum conſentire. Ab huiuſmodi legum obedientia abſoluit nos autoritas ſupremi legiſlatoris Dei, iuxta illud: Magis obedire oportet Deo quam hominibus. Potius proinde mortem oppetere, quàm huiuſmodi legibus obedire debemus. Quædam ſunt iniquæ & non impiæ. Iniquæ quia diſcedunt à ratione iuſta, vt modo diximus. Non impiæ, quia ijs parere poſſumus, vt nos impietate non inuoluant. Talis fuit lex Pharaonis, qui multa onera et intolerabiles labores mandauit populo Iudaico. Huius generis ſunt leges multorum tyrannorum, qui nouis oneribus, præter iuſtam neceßitatem, miſeros ſubditos affligunt. Harum legum obedientia requiritur à pijs, cùm propter mandatum Dei: Obedite diſcolis,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſcolis, tùm propter publicum bonum, hoc eſt, pacem & concordiam in humana ſocietate. Igitur Paulus vult nos obedire non ſolum propter iram, verumetiam propter conſcientiam. Hæc prolixius de hac quæſtione diximus, vt ſtudioſi intelligant quid iudicandũ ſit de humanis legibus, & quatenus ſit eis obediendum.

DE QVARTA.

QVarta quæſtio, quam excutiendã promiſimus, eſt hæc: Num excuſabiles ſint, qui, cum ipſi magicæ artis ſint imperiti, vt tamen liberentur à morbis, per malefica (vt putant) ſibi illatis, implorant opem maleficorum nec ne? Qui tales excuſari poſſe putant, in hunc modum ratiocinantes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſeu potius nugantes, & ſe & alios miſerè decipiunt, & à Deo abducunt. Si, inquiunt, ſanitas corporis, donum Dei eſt, & res bona, cur non quauis ratione amiſſam, recuperare licebit? Si itaq; Diabolica arte eſt ablata, cur non eandem licebit Diabolica arte repetere?

Iis qui ſic ineptiunt reſpondet Auguſtinus hiſce verbis: Qui ſine ſaluatore ſalutem vult habere, & ſine vera ſapientia æſtimat ſe prudentem fieri poſſe, non ſanus ſed æger, non prudens ſed ſtultus, in ægritudine laborabit, et in cœcitate noxia ſtultus & demens permanebit. Ac proinde omnis inquiſitio & omnis curatio quæ à magicis artibus expetitur, mors potius eſt dicenda quam vita. Hæc Auguſtinus, Cuius ſententiã canoniſtæ legi Conſtantini, de qua ſupra diximus, rectè opponunt, non propter autoritatis papalis emi-

nenti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

nentiam, ſed propter veritatis euidentiam. Sed Paulum per ſpiritum Dei loquentem audiamus. Digni ſunt morte, inquit, non ſolum qui mala faciunt, verumetiam qui mala facientibus conſentiunt. Iam quæro, an quiſquam poßit expetere remedium à maleficis, niſi illis conſentiat? Quomodo enim poterit eos conſulere, ſine conſenſu? Proinde iuxta Pauli doctrinam, eiuſdem impietatis reus peragitur, & eiſdem pœnis obnoxius eſt apud Deum, et qui artem exercet magicam, & qui ex ea remedium petit.

At, inquies, ſi eſt peccatum quærere valetudinem amiſſam à ſagis, profecto non erit ita magnum peccatum. Recuperata ergò valetudine, poteſt expiari Eleemoſyna & alijs bonis operibus. Primum reſpondeo, peccatum non menſura ſenſus noſtri, ſed

verbo Dei metiri debemus. Nunc autem, cùm verbum Dei pares facit facientem & conſentientem, nos non debemus eos impares putare. Præterea lex Dei diſertè ait, Leuit: 20: Animam quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Hoc Domini mandatum ſtultæ rationi hominū quorumcunq; opponamus. Nam apertè Deus affirmat, quod & iraſcatur vtriſq;, & quod velit vtroſq;, hoc eſt magos ipſos, & eos qui eorum opera vtuntur, de medio populi ſui tolli, videlicet per Magiſtratum, etſi ſæpè fit, vt, iuxta prouerbium, Coruus euadat, & columbus ſub cenſura iaceat.

Deinde quod de pœnitentia adferūt, & de Eleemoſyna aliiſq; bonis operibus, quibus ſe redimere velle illud pec-

catum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

catum, ſi quod eſt, affirmant, valde & ſtultè & impiè dicitur. Stultè quidem quod illud proponunt, vt certum, quod non eſt in eorum manu facere, incerti & de vitæ termino & de gratia reſipiſcentiæ: Præſertim cùm multi ſcientes & volentes labuntur, qui nunquam per pœnitentiam rurſus eriguntur, vt Saul qui conſuluit Pythoniſſam, ſed deſperatione & æterna morte miſerrimè opprimuntur. Stultum eſt etiam non rectè æſtimare morbum corporis, humano ſenſu vel maximum, & lepram ſpiritualem animæ. Nam dum morbum corporis per maleficia tolli ſtudes, lepram ſpiritualem animæ accerſis, quam ſtulticiam Cicero etſi Ethnicus damnat, cum ait: Quo maior eſt vis animæ quam corporis, eò grauiora ſunt mala, quæ anima concipiuntur, quam quæ corpori inferuntur. Impiè

vero, quod Deũ improbè tentent, quaſi ipſum haberent in ſua poteſtate, vt ferat, velit nolit, eos cũ peccant, et recipiat rurſus in gratiã, cũ ipſis peccare amplius non libuerit. Perinde enim eſt ac ſi dicerent Deo: Verte huc maxillã, et alapã accipe, mox te rurſus oſculo placabo.

Verùm, ne quis ſeipſum futilibus anicularum ſermonibus ſeduci ſinat, age, videamus quàm multa enormia ſcelera in ijs, qui remedia à ſagis, id eſt, demonũ miniſtris, petunt, concurrant. (Neq; enim exiſtimandum eſt, vnum ſolummodo ſcelus hìc eſſe, cùm nunquam vllum ſcelus ſolitarium eſſe poßit.) Nam ſuo facto fidem excutiunt: dilectionem Dei deponunt: timorem Dei exuunt: ordinationem Dei contemnunt: promißionem diuinam in dubium vocant: & eam patientiam, quæ Chriſtianorum propria

eſt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

eſt, abijciunt. An non mors ipſa tantis malis meritò eſſet anteponenda? Eſſet ſanè ſi rectè inter bona & mala diſcernere poſſemus: Eſſet, ſi ſtatueremus Deum & inſpectorem et vindicem eſſe ſcelerum. Sed ne quis, quæ diximus, terriculamenta tantum puerilia eſſe putet, ſcripturis ea confirmemus.

Primũ igitur dico iſto nefario facto fidem excuti. Nam fidei propriũ eſt in afflictionibus in ſolum Deum fiduciã collocare, iuxta ipſius verbum. Hæc fides ſtare non poteſt cum artibus vanitatis. Ideo Dauid Pſal. 31. ait: Odi obſeruantes vanitates falſitatis, ego autem in Domino ſperaui. Hic manifeſtè opponit Dauid obſeruationem vanitatum falſitatis (per quas intelligit omnes illicitas artes, mediaq́; non ordinata, ad quæ confugere ſolent ignari Dei, in ſuis aduerſis) & fiduciam

in Deum, ſignificans hæc duo in eodem homine ſimul conſiſtere non poſſe. Cùm igitur proprietas naturalis fidei ſit in ſolum Deum fiduciam collocare, ſatis manifeſtum eſt, eos, qui contra Deum illicita quærunt media, fidem abycere. Nulla enim res ſine ſuis naturalibus proprietatibus conſiſtere poteſt.

Præterea, ſi vox fidei eſt, vt reuera eſt: *Ad Dominum cum tribularer clamaui*, profectò non eſt fidei, in ſuis quibuſuis afflictionibus, Sagarum opem implorare, ſed potius Ethnicæ diffidentiæ. Quicunq; ergo hoc facit, fidem profeßionis, cum ſceleratis multis habere poteſt: Fidem hiſtoriæ, cum dæmonibus contremiſcentibus retinere poteſt: Spectrum fidei & ſomnium cum Hypocritis iactare poteſt: Sed viua fiducia in corde, quæ filiorum

liorum Dei eſt propria, qua in vno Chriſto ſaluatore acquieſcunt, fœtoribus Satanæ eſt extincta. An non Paulus teſtatur vaſtata conſcientia naufragium fidei fieri? Milita, inquit, honeſtam militiam, retinens fidem & bonam conſcientiam, qua quidam repulſa naufragium fidei fecère. Quomodò obſecro bonam conſcientiam habebit is qui relicto Deo, ad ipſius hoſtem in ſuis aduerſis confugit? Accidit ſane huiuſmodi homini, quod naui in mari. Nauis amiſſo gubernatore, huc illuc vndis pellitur, donec ſubmergatur prorſus: Sic homo, amiſſa fide, Diaboli iactatur procellis, donec ſalutis iacturam fecerit. Pugnat proinde cum viua in Deum fide, cum quocunq; morbo quis premitur ſiue animi ſiue corporis, opem Sagarum implorare.

Deindè dico dilectionem Dei imploratione ſagarum deponi. Quomodo enim poteſt Deum diligere, qui diligit quod Deus odit? Ideo Dauid ait: Qui diligitis Dominum odite malum. Fieri ergo non poteſt, vt ſimul & Deum & malum quod odio habet Deus, diligas. Quomodo poteſt Deum diligere, qui mandatum eius contemnit? Si diligitis me, ait Dominus, ſeruate mandata mea. Nunc autem mandat Deus vt ad ſe ſolum in afflictionibus confugiamus, & non ad magos. Inuoca me, inquit, in die tribulationis, & ego eripiam te. Quomodo ergo quæſo Deum diligit, qui hoc mandatum Dei contemnit? verbo fortè, ſed corde minimè. Vnum enim & idem cor, non eſt capax Dei & Satanæ, qui operatur per ſagas.

Tertio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Tertiò dico timorem Dei tam ſacrilego auſu excuti. Nam qui timet Deum, non vt ſeruus ſed vt filius, is ex dilectione timet, reueretur ſincerè & caſtè: cauet omnibus modis offenſam, id eſt, vitat prohibita, & ingrata odit: facit imperata, idq́ non coactè ſed cum delectatione. De reuerentia loquitur ſcriptura Malachiæ 1. Filius honorat patrem & ſeruus Dominum ſuum, Si ego pater, vbi eſt honor meus? Et Angelus Apocalip: 14. Timete Dominum & date illi honorem, quia veniet hora iudicij eius. De cauenda offenſa loquitur Salomon: Qui timet Dominum recedit à malo. Et Syracides: Qui timet Dominum expellit peccatum. De imperatis faciendis loquitur Dauid cùm ait: Beatus vir qui timet Dominũ, in mandatis eius volet nimis. Syracides: Qui timent Domi-

num

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

num inquirent quæ beneplacita ſunt illi. Quomodo conſulentes veneficas, vt ſanitatem amiſſam recuperent timent Deum, cùm illi honorem debitum non præſtant, cùm ſectantur prohibita & damnata à Deo media, cùm contra imperata, ſcientes & volentes tanquam phrenetici, ruant?

Quarto dico eos, qui ad magica remedia confugiunt, ordinem diuinitus inſtitutum contemnere. Ordo autem recuperandæ ſanitatis amiſſæ diuinitus conſtitutus, quatuor habet gradus.

Primus gradus eſt, vt qui quouis malo affligitur vel tentatur, inquirat cauſam mali quo premitur, non extra ſe, ſed in ſemetipſo. Cauſa autem hæc eſt, Vniuerſalis quidem originale malum, propter quod omnes homines varijs morbis & ærumnis obnoxij ſunt, & diuinitus puniuntur, vt Paulus docet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

cet, ad Rom: 1. Eſt enim iudicium Dei ſecundum veritatem in eos homines qui peccauerunt. Peccauerunt autem omnes. Accidentaria vero ſeu ſpecialis cauſa eſt perſonalis lapſus, iſq; multiplex, qui pœnis diuinitus illatis punitur, vt emendetur qui peccauit.

Secundus gradus eſt, vt afflictus quærat remedium eius partis ſui, quæ peccati commiſsi cauſa erat, hoc eſt animæ. Remedium autem hoc nullibi inuenitur, niſi in apotheca Dei ſummi illius medici. Quænam eſt hæc apotheca? Verbum Dei in Propheticis et Apoſtolicis ſcriptis nobis commendatum. In hac apotheca ſedet medicus IEſus Chriſtus. Medicina quam vulneri animæ applicat, eſt vera pœnitentia, qua homo afflictus dolet de commiſsis peccatis, & confugit ad propiciatorium, petens remiſsionem peccatorum in ve-

ra fi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ra fiducia mediatoris. Quod cùm fecerit ſeriò, abſq; omni dubio curari animam, & eius vulnera ſanari, precioſo ſanguine Chriſti ſentiet.

Tertius gradus eſt, vt afflictus ſanatis vulneribus & morbis animæ, confugiat ad eundem medicũ, ipſumq́; roget cum conditione, in hanc ſententiam, ex firma in ipſum fiducia: Sana me Domine, ſi mihi vtile eſt: ſin minus, da nomini tuo gloriam, & mitiga cruciatus meos, pro tua iuſticia & paterna miſericordia. At ſi ne hoc quidem tibi videtur, noli tollere à me miſericordiam tuam, ſed da gratiam, vt forti animo feram, quod tu vis mihi eſſe frenum, ne ferociam aduerſus te & peream.

Quartus gradus eſt: in hunc modum compoſito animo, & impetrata peccatorum venia, afflictus ordinata diuini-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

diuinitus remedia quærat. Nam Deus vt eſt optimus : ita trium rerum genera in humanos vſus condidit.

Primùm, ſine quo viuere non poſſumus, hoc eſt, neceſſaria ad victum & amictum, idq; in tanta copia & varietate, vt & copia ſufficiat, & varietas faſtidium tollat. Si quis autem interdum his deſtitui videtur, eſt vel pœna ingratitudinis erga Deum: vel ſignum pigritiæ: vel fœde profuſionis inditium: vel probatio fidei.

Deindè quia hæc vita recreatione opus habet, vt non perpetuis laboribus tabeſcat, condidit Deus res voluptati ſeruientes, quibus in timore Dei & caſtè pijs vti licebit.

Tertiò quia hæc vita varijs morbis obnoxia eſt, noluit Deus vel in hac parte hominibus ſuo munere deeſſe.

Con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Condidit ergo lapides precioſos, gemmas, herbas & alia quibus vis curandi affecta corpora ineſt, & quæ videntur in his venenata eſſe, vſu ſalutaria ſunt & abuſa noxia, quemadmodum ſuperiora. Omnes enim creaturæ Dei abuſu nocent, vſu proſunt. Atq; propter hanc cauſam Deus vult nos in honore medicum habere. Ita enim ſapiens Syracides ait cap: 38. Honora medicum propter neceſsitatem honoribus ſuis (ſcilicet reuerentiæ, qua agnoſcimus dona Dei in medico, & mercedis, qua compenſamus medici operam) Etenim Dominus creauit illum. Item: Dominus medicamenta procreauit è terra, & vir prudens ea non abhorrebit. Cum ergò medicina ad hanc originem et autoritatem Dei reuocatur, tunc veris et ſuis ornatur honoribus. Ideo Homerus recte dicit: ἴατρος γὰρ ἀνὴρ πολ-

λῶν

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

λων ἀντάξιος ἄλλων, *hoc eſt, vnus medicus multis alijs comparandus ſeu æquandus eſt. Qui igitur verè pius eſt, ſuo ordine & loco vtitur hoc diuino dono; quo ſi adiutus fuerit, agat Deo gratias; ſin autem minus, non imputet medico, quod ſua culpa curari non poterat: Sed cum ſanctiſſimo Iob dicat: Etiamſi Deus me occiderit in ipſum ſperabo, cogitetq́ morbum corporis medelam eſſe animæ, atq́ hoc tandem pacto, iuxta Poëtæ dictum, leue fit quod benè fertur onus. Qui autem intra hos limites non manſerit, ſed extra ordinem diuinum damnata remedia quæſierit, ordinationem Dei contemnit, dignus pœnis præſentibus & æternis.*

Sed quid hic facit Satan? Suos miniſtros magos admodum aſtutè fallacijs ſuo more armat. Nam multi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

maleſici, vt impoſturas ſuas tegant, adhibent neſcio quas herbas, item aquam diſtillatam, & dicunt ſe naturalibus remedijs rem agere, & ſub hoc prætextu ſuis exorciſmis, figuris, caracteribus, & precaminibus vtuntur, & rem planè magicam exercent, fingentes ſe iuxta ordinationem Dei omnia facere, cùm illã ſacrilegè polluant, homineſq; credulos pernicioſè ſeducant. Atq; ita Satan mille vijs ad fallendum vtitur. Et, vt de Protheo dictum: Formas ſe vertit in omnes, Hoſtiliter hunc inſequens, huic fallaciter ſubueniens, vtrobiq; nocens. Quid enim expectandum eſt boni ab eo, qui maximus eſt hoſtis generis humani, & planè ἄσπονδος, vt qui in concordiã cum homine redire nunquam poſsit? Proinde ſi verum eſt prouerbium, quod eſt apud tragicum Poëtam Sophoclem:

ἐχθρῶν

ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κ' οὐκ ὀνήσιμα:
Hoſtium dona mala dona ſunt & non vtilia : Profectò hîc veriſſimum erit. Diaboli ergo remedia corporibus humanis adhibita procul omni dubio venena ſunt animæ, quocunq; tandem colore à vanis hominibus pingantur & excuſentur.

Quintò dico eos, qui interdictis remedijs vtuntur, ad recuperandam ſanitatem, reuocare in dubium promiſsionem diuinam, videlicet: Inuoca me in die tribulationis, ego eripiam te, & glorificabis me. Hîc tria coniunguntur: Mandatum, promiſſio & promiſſionis euentus. Mandatum, inuoca me. Me, inquit, inuoca, id eſt, Noli quærere aliunde auxilium, ſed ſtatue auxilium tuum eſſe à Domino, qui fecit cœlum & terram, idq;

 nunc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

nunc immediatè, nunc per media diui-
nitus ordinata. Promiſſio eſt, Eripiã
te. Non vult ergò vt aliò confugias,
ſed vult vt hanc promiſſionem fide
accipias. Promiſſionis euentus ſigno
indicatur, Et glorificabis me. Hac
glorificatione teſtaberis te à me adiu-
tum eſſe.

Sexto dico eos abijcere patienti-
am Chriſtianorum propriam, qui con-
fugiunt ad damnata remedia. Eſt au-
tem hæc vox Chriſtianæ patientiæ:
Etiamſi occiderit me, ſperabo in eum,
id eſt, non quæram illicita & damna-
ta media, ſed conſtanter feram quic-
quid mihi acciderit ex clementiſſimi
patris voluntate. Patientia ergo o-
ſtendit quantum quiſq; in ſchola Chri-
ſti profecerit: Prouerb: 19. Doctrina
viri per patientiam noſcitur; contra
vero, impatientia hominem aut pa-
rum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rum admodum, aut nihil profeciſſe in ſchola Chriſti, cùm hominem impellit, vt contra Deum feratur, & quærat media prohibita, iuxta illud: Impatiens patefacit ſtulticiam ſuam. Sed de patientia aliâs plura.

Habet adhuc humana vanitas quod in ſui pernitiem, veritati opponat. Licet, inquit, hominis impij, vt Iudæi increduli, Turci blaſphemantis nomen Chriſti, apoſtatæ, & cuiuſuis ſcelerati hominis, medicina ad depellendum morbum, vndecunq; illatum, vti, Cur ergo non licebit ad caput ipſum, cum membra deficiunt confugere? præſertim cum Diabolus naturæ rerum, gnariſſimus, in multis morbis, abſq; omni dubio naturalibus vtatur remedijs, in quibus ipſe Deus reuera eſt efficax? Hoc argumentum ſpeciem habet, ſed veritatem non habet. Quid

 enim

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

enim hoc aliud eſt dicere: Flectere ſi nequeo ſuperos Acheronta mouebo. Fateor ſanè quod Diabolus in multis morbis, naturalibus vtatur remedijs, fateor etiam quod Deus ſit in iſtis remedijs efficax. Fateor & hoc quoq; quod multi medici apud Turcas & Iudæos ſint membra Diaboli. Sed tamen vaniſsima eſt hæc concluſiuncula: Licet impijs hominibus vti in morborum curatione. Ergo licet etiam opera Satanæ per veneficas vti. Nam illud permittitur, hoc prohibetur; Illud eſt ordinis diuini, hoc contra diuinum ordinem; Illud eſt neceſsitatis probatæ, hoc vanitatis damnatæ. Cum ergo pijs regula actionum debet eſſe verbum Dei, non ſinunt ſe iſta concluſiuncula capi. Quod autem impij dicantur membra Diaboli eſſe, rectè accipiendum eſt, Qualitate enim, &

non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

non ſubſtantia, Imitatione, & non natura, Malicia, & non arte ſua, ſunt membra Diaboli. Ars enim ipſa donum Dei eſt, quam Deus vult exerceri per homines, & non per impoſtores ſpiritus. Verùm quod Deus ſit efficax, in remedijs Diabolorum, non magis excuſat conſulentes ſagas, quàm adulteros, in quibus Deus eſt efficax, ad procreandos proles, quarum multæ ex diuina benedictione non parum vtilia in Republica & Eccleſia efficiuntur organa, vt de Gedeone legimus, & alijs non paucis. Eſt autem in primis diſcernendum inter hominis factum, & modum agendi, naturis rerum in creatione diuinitus attributum. Deus vetat ne quis adulterium committat. Qui ergò contrà facit, reus eſt coram Deo, nihilominus tamen Deus effi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

cax eſt in adulteris procreantibus pro-
les, quia vult modum agendi in creatione naturæ ſingulis datum non deſtruere, ſed conſeruare tam in adulteris quam in alijs. Ad eundem modum Deus prohibet, ne vtamur magorum opera in depellendis morbis, & contra ſuum interdictum facientibus minatur pœnas: Idem tamen Deus efficax eſt in pharmacis, quibus vtitur Diabolus, cùm ad inferendos tùm ad depellendos morbos. Non ergo iuuat conſulentes veneficas, quod Deus ſit efficax in remedijs, quæ Satan ad illarum precamina in minima quantitate applicat, nunc immiſcens cibo & potui occultè ſua pharmaca, nunc adhibens externè ſine humano ſenſu, herbas vel lapides, vel aliud quod efficax eſſe nouit ad nocendum vel iuuandum. Sed quid multis? An non in baptiſmo re-

nun-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

nunciaſti Satanæ & operibus eius, & Chriſto nomen dediſti? Cur ergo nunc contra fidem Chriſto datum, recurris ad eius hoſtem Diabolum, vt ipſius opera libereris à morbo? Profectò hoc aliud non eſt, quam abiurare Chriſtum & in eius locum Diabolum ſubrogare.

Sed videor mihi audire quomodo benè garrula anicula mihi obſtrepat. Quis, inquit, ita credit? quis diligit? quis ſperat? quis obedit ſicut deberet? Quis dicet? purum eſt cor meum, & mundus ſum à peccato? An non in multis delinquimus omnes, Si tu ergo perfectus es, ſolus in cælum conſcende. Si tu extra illorum numerum es, de quibus Iohannes loquitur, cum ait: Si dixerimus peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, non opus habes Chriſto: non eſt tibi neceſſe precari cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

alijs: Remitte nobis peccata noſtra. Huic garrulæ aniculæ ſic reſpondeo: Via ſtulti recta eſt in oculis eius. Tibi quidem ſapis, ſed tua ſapientia ſumma ſtulticia eſt. Nam vt tua defenſio iniuſta eſt, etſi ſententias loqueris venefica, ſic inſultatio tua maligna eſt. Iniuſta eſt defenſio tua, cùm quia peccatum peccato non abluitur, tùm quia non diſcernis inter peccata humana (quibus ſæpè ſancti, non volentes & ſcientes offendunt, qualia ſunt ea, de quibus Solomon, & Iohannes loquuntur, & ſancti deprecantur, dicentes: Remitte nobis debita noſtra. In horum peccatorum catalogo, me vnum eſſe agnoſco, & cum illis, remiſſionem peccatorum, ex fide in Chriſtum peto,) & peccata Diabolica, quibus tu renuncias Chriſto et Satanæ te ſubijcis. Nam contemto Chriſto confugis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ad ipſius hoſtem Diabolum, & ab ipſo, in tuis eorumq́; qui tibi mercedem promittunt,morbis,remedium quæris, contra illud dictum Domini : In me tantummodo auxilium tuum. Inſultatio tua maligna me non frangit. Non enim ignorare poſſum, hoc eſſe artificium Satanæ magiſtri tui vſitatiſsimum, vt cùm ratione vincere non poſsit, crudelitate & Sophiſtica rem agit. Quare non tàm inſultatione tua perturbor, quàm doleo vicem tuam, quæ non ſolum contra Chriſtum bella geris, verùm etiam impietatem tuam defendis, tanquam rem benè geſtam. Hoc vnum tibi dictum volo: Qui Chriſtum non habet nihil habet, etiamſi Cræſi opes poſsideat. Quomodo autem Chriſtum habere poterit, qui operibus Satanæ aduerſarij Chriſti totus non renunciauit?

Cui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Cuicunq; ergo ſalus & vita æterna curæ eſt, is quicquid facit, iuxta conſilium Pauli, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti faciat, & ab eo ſanitatem petat, & adhibeat ordinata remedia, eo ordine quem monſtrauimus, Non tentet Deum, nec exiſtimet ſe vna poſſe & Deo & Satanæ adhærere. Nulla enim eſt conuentio Chriſti & Belial. Et Elias ad impium Achab, & ad eos, qui cum illo erant dicit: Vſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini ipſum, Si autem Baal, ſequimini illum. Semper memores ſimus dicti Pauli: Diſcedat ab iniquitate, quicunq; inuocat nomen Chriſti. Nullo proinde pacto excuſandi ſunt, qui cùm læſos ſe putant à maleficis ad maleficos confugiunt, vt ſuis carminibus morbos ab ipſis pellant. Nam hoc eſſet

ſicut

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſicut ſuprà demonſtratum eſt à Diabolo omnis mali autore bonum petere, quod à ſolo Deo expectari debet, vel immediatè, vel per media iuſta, & dari ſolet. Fide itaq; in Deum ac fructibus fidei, hoc eſt, orationibus & eleemoſynis, à Deo poſtulandum eſt, vt pro ſua bonitate ipſe nos à malo liberet. Si vero nec ſic quidem tollitur malum, quo præmimur, reſtat vt incommoda omnia patienter feramus, quam diu Deo ſapienti atq; optimo patri noſtro viſum fuerit nos punire & probare.

Quid, inquies, faciet miniſter Euangelij, ſi in hominem, qui implorata magorum ope à morbo ſit liberatus, inciderit? Primum exponet ei quàm horribiliter in Deum peccauerit, quod hoſtem ipſius Satanam loco veri Dei habuerit. Nec hic tribuendum eſt ali-

quid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

quid eminentiæ & dignitati perſonæ, ſed potius illic petenda eſt defectionis à Deo exaggeratio. Deindè oſtendendum eſt illi quod maiorem morbum animi ſibi illicita curatione accerſiuerit, nempe lepram ſpiritualem, quam morbus corporis fuit, à quo per magicas impoſturas liberatus eſt. Tùm proponet pœnas defectionis à Deo, cum maledictione æterna, perpetuos animi & corporis cruciatus, niſi rurſus ſe ad Deum in vera pœnitentia conuerterit. Hîc ſi miniſter Euangelij viderit hominem, qui iſto modo peccauit, veris doloribus affici, propter ſcelus à ſe commiſſum, adhibebit vocem Euangelij, eumq; conſolabitur. Verùm ſi factum ipſius innotuit Eccleſiæ, hortabitur ipſum miniſter Euangelij, vt culpam deprecetur apud Eccleſi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

am, vel per ſe, vel per miniſtrum Euangelij. Quod ſi recuſauerit facere, ficta eſt eius pœnitentia. Quare ad ſacram Chriſti cœnam nullo pacto eſt admittendus, ſed Dei iuſto iudicio relinquendus. Interea tamen non eſt ceſſandum à precibus pro eo ad Deum, vt ipſum conuertere ac reſtituere ſanctorum ſocietati dignetur. Qui hoc meum conſilium iudicat nimis graue eſſe, is ſanè peccatum & ſcandalum inde ortum, nimis leuè exiſtimat.

DE QVINTA.

Reſtat quæſtio poſtrema, quæ non parum turbat infirmorum animos: Cur videlicet Deus permittit fieri

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

fieri talem ſui nominis prophanatio-
nem, cùm poßit eam ſua potentia im-
pedire? Reſpondeo. Quicquid Deus
agit aut fieri permittit, hoc in ſuam
gloriam agit & permittit. Auguſti-
nus ait: Non fit aliquid niſi omnipo-
tens fieri velit, vel ſinendo vt fiat,
vel ipſe faciendo. Nec dubium eſt
Deum facere benè etiam ſinendo fieri,
quæ fiunt malè. Idem: Non fit aliquid
niſi omnipotens velit fieri, & hoc vel
voluntate beneplaciti, qua omnia bo-
na fiunt, vel voluntate ſigni, quæ eſt
permißio mali. Nunquam igitur pro-
phanatur Dei nomen, ſine eiuſdem
glorificatione. Nam ſi apicula, inſe-
ctum admodum paruum & imbecillè,
poteſt ex venenata herba elicere ſua-
uißimum ſuccum, humanis vſibus ac-
commodatum, cur Deus maximus &
potentißimus materiam ſuæ gloriæ ex
homi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

hominum malefactis deſumere non poterit? Dùm ergo patitur magicas impoſturas, prædicatur propter diuitias tolerantiæ ſuæ, qua inuitat peruerſos ad pœnitentiam, ad Rom. 1. Dùm ſuperbos & impios Tyrannos punit, potentia ipſius celebratur, ad Rom: 9. Dùm oppreſſos liberat, prædicatur ipſius iuſticia, ad Rom: 9. Dùm pœnitentes in gratiam recipit, laudes miſericordiæ ipſius cum gaudio canuntur in cœlo, Luc: 15 Deniq́, dùm omnia ſiue bona ſiue mala in ſuam gloriam conuertit, ſapientiæ ipſius prædicatio eſt. Hoc ſtante fundamento, notandæ ſunt quatuor huius diuinæ permiſſionis cauſæ, quas primùm ſingulas nominibus memoriæ cauſa notabimus. Deindè eaſdem ordinè declarabimus.

Nomina, quibus notantur permiſſionis cauſæ, hæc ſunt. Signum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

præmonitio, pœna, probatio. Declaratio ſequitur.

Signum primum locum occupat. Sunt enim imposturæ iſtæ magicæ, vbi paulatìm creſcunt et in vſum veniunt, ſignum certiſſimum factæ defectionis plurimorum à puritate Euangelij, & à vero nominis diuini cultu. Nam vt limpidus faciei color, langueſcentium virium corporis ſignum eſt: Ita ſuperſtitio quæuis & præſertìm magica, minimè fallax inditiũ eſt animi langueſcentis, & deficientis à Deo, in quo ſolo virtus animi reſidet. Hoc quam verum ſit non ſolum hiſtoriæ omniũ temporum teſtantur, verumetiam hic dies ſatis euidens teſtimonium præbet. Cùm primùm ante annos plus minus 40. doctrina Euangelij cœpit in hoc regno, per pios miniſtros Dei repurgari & à tenebris pontificijs vindicari, ceſſauêre

omnes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

omnes iſtæ Diabolicæ impoſturæ. Lucente etenim Euangelij clariſsima luce tenebræ ſuperſtitionũ euanuerunt. Siquidem lux illa magna verbi cœleſtis, fulgore ſuo omnes ſuperſtitiones diſpulit & diſcuſsit, non ſecus atq; ſol oriens in horizonte noſtro, tenebras noctis depellit. Verùm poſtquã homines paulatìm cœpêre, vt fit, Euangelium faſtidire, rediêre ſenſim ſuperſtitiones, tanquã tenebræ ſuccedentes in locum lucis Euangelicæ. Et planè nobis idem accidit quod olim plæriſq; Iudæis: Nam vt illis manna cœleſte in principio optatiſſimum et ſuauiſsimum erat, et omnibus modis ollis carnium Ægyptiarum anteponendum iudicabatur, ſed ſuccedente tempore vilè et inſuauè præ ollis carnium Ægyptiarum reputatum eſt: Sic noſtris hominibus cum primùm verbũ Euangelij verè cœleſtis cibus in hoc

 regno

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

regno apponebatur accidit. Omnes auidè accurrebant, abijciebant repentè ſuperſtitiones omnes. Nihil enim ipſis Euangelio nec dulcius, nec carius fuit, ſed, proh dolor, nimis cito iſte feruor incipit langueſcere. Incipiunt homines faſtidiri panem illum ſuauiſſimum Euangelij, & cupiunt iterum ſatiari carnibus ſuperſtitionum, quas olim præ nauſea eiecerant, in hoc canes imitantes qui ad σκύβαλα redeunt, quæ prius euomuerant, Ex quo fit vt ſuperſtitiones multiplices & impoſturæ Diabolicæ, in locum puriſſimi Euangelij, in plurimorum cordibus, ſuccedant. Siquidem Diabolus non immemor ſuarum fraudium antiquarũ, non deſinit quotidiè affundere caliginem, ſuoq́; more quærit & inuenit ſuæ impoſturæ non inidoneos patronos, id quod qui non videt hodie fieri, is etſi

ocu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

oculis acutum cernere ſibi videtur, mente tamen planè cæcus eſt. Cùm ergo et audimus & videmus augeri quotidie eorum numerum, qui ſe iſtis imposturis magicis dedunt, ſciamus ſignum certiſſimum obſcurati Euangelij & deficientis fidei, in plurimis hominibus, diuina permiſſione, nobis propoſitum eſſe. Quid quæſo hinc expectandum eſt, niſi extremus veræ religionis interitus, plurimorumq́ hominum certiſſima perditio? Nam vt nauis, amiſſo clauo, pellitur vndis, donec fracta ſubmerſaq́ pereat: Sic amiſſa puritate Euangelij, procellis ſuperſtitionum, quas Diabolus excitat, Eccleſia iactatur, donec multi in præcipitium damnationis ruant, idq́ iuſtiſſimo Dei iudicio, quod celebratur à ſanctis Dei Angelis in cœlo. Simus ergò, ſi ſapimus, ſerpentes in cauendis fraudibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Diaboli, & columbæ in tuenda manſuetudine & ſimplicitate fidei.

Secunda cauſa cur Deus permittit vt Diabolus quaſi triumphet in impijs per ſuas magicas impoſturas, eſt clementiſsimi patris paterna præmonitio. Vt enim impij iuſtè præſtigijs Diabolicis èxcæcant: Ita pij in medio eorum habitantes paternè præmonentur, ne contagione eorum, cum quibus verſantur, polluantur, Eſt etenim boni patris præmonere filios priuſquam in extrema pericula incurrant, ne exemplo malorum fiant deteriores, & vt ſi aliqua labe ex conſuetudine ſunt infecti, reſipiſcant & ſanentur rurſus, ne cum impijs pereant ipſis ſimiles effecti. De duabus ergò rebus grauiſsimis nos præmonent ſuperſtitiones magicæ, quæ paulatìm ſuboriuntur (cum qui-

bus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

bus coniungo graſſantium ſcelerum in omnibus ordinibus & ſtatibus impunitatem) videlicet de diuiua vindicta & paterna miſericordia. Diuinæ vindictæ impendentis inditiū eſt ſubtractio lucis Euangelij, per ſuperſtitiones & graſſantia ſcelera, & ſucceſſio tenebrarum, quas cruciatus æterni corporum & animarum excipient, niſi maturè ſeria pœnitentia anteuertantur. Nàm ſi moram fecerint poſt crebriores admonitiones: Primùm quaſi callum quendam animo inducunt: Deindè callus in cancrum erumpit, Atq; ita inſtar cancri, animi morbi redduntur incurabiles: Conſuetudo enim veluti altera natura, facit malum quodammodo neceſſarium & incurabilè, quòd tamen initio ſanabile fuit. Verè enim dicitur: Serò medicina paratur,
Cū mala per longas conualuêre moras.

Et non inſcitè à quodam patre dictum eſt: Peccati conſuetudo ſenſus obturat, ne clarè videant; Mentes indurat, ne mala terreant: Corda ineſcat, vt fœda placeant: Vires eneruat, vt victæ iaceant: Et Gregorius ait: Cùm culpa in vſum venerit, etiam volens animus vix reſilit, quia quot vicibus prauæ frequentationis aſtringitur, quaſi tot vinculis colligatur. Suborientes proindè impoſturæ magicæ, & alia cum illis coniuncta ſcelera, ſi moram fecerint, obruent tandem Euangelij lucem. Lucis autem Euangelij oppreßionem excipient triſtißimæ tenebræ in mentibus hominum, quales in papatu fuere, vel illis deteriores, idq́ iuſtißimo Dei iudicio, ingratitudinem mundi punientis.

Miſericordia clementißimi Patris eſt, quod hac præmonitione ſignificet

cet ſe velle in gratiam recipere erran-
tes, modo reſipiſcant. Nam cùm De-
us homines prorſus ſibi permittit, ma-
gnum eſt extremæ perditionis inditi-
um. Ideo autor Epiſtolæ ad Hebræos
ait: Quod ſi extra diſciplinam eſtis,
cuius participes facti ſunt omnes (filij)
ſpurij & non filij eſtis. Huc pertinet
quod Petrus ait: Iudicium à domo Dei
incipit. Loquitur autem Petrus de iu-
dicio caſtigationis, ſeu diſciplinæ fili-
orum Dei in hac vita, non de iudicio
condemnationis reproborum. Illud
cauſam habet paternam ſtorgam, et fi-
nem emendationem ſalutemq́ piorum,
qui paternam caſtigationem non con-
temnunt: Hoc habet cauſam iuſtam
iram iudicis, & finem reprobationem
& damnationem infidelium, niſi ante
mortem reſipiſcant. Nam nulli viuen-
tium clauditur reditus ad gratiam, ni-
ſi volenti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Tertia cauſa huius permiſsionis, qua Deus permittit Satanam ſuis artibus multos pertrahere in ſua caſtra, eſt iudiciaria pœna, qua Deus non vt Pater, ſed vt iuſtus Iudex punit eos qui nolunt credere Euangelij veritati. De hac pœna loquitur Paulus ad Roma: 1. Quia noluerunt colere creatorem, dedit eos in reprobam mentem vt facerent non conuenientia. Et 2. Theſsal: 2. Iis, qui credere noluerunt veritati, dedit Deus illuſionem erroris, vt credant mendacio. Eſt autem mendacium hoc loco, cùm omnis abuſus verbi Dei contra ipſius voluntatem, tùm omnium Diabolorum et hominum inuenta, quibus impietas & ſuperſtitio fouetur & propagatur in Mundo.

Porrò hæc pœna iudiciaria in hac vita duplex eſt, videlicet Spiritualis

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

& corporalis. Illa re, hæc ſenſu gra-
uior eſt. Spiritualis pœna præcipua
eſt opinio ſapientiæ, quam homines po-
litici, magnum vitæ ornamentum eſſe
putant. Nam cùm homines tradun-
tur diuina permiſsione, eaq́; iuſtiſsima
in reprobam mentem, etſi exiſtimant
ſe præ omnibus ſapere; Tamen virtu-
tes vitiorum, & vitia virtutum laruis
tegunt. Ex quo fit, vt probent impro-
banda, & improbent probanda. De
hac opinione ſapientiæ ſic loquitur
Paulus ad Rom: φάσκοντες εἶναι σοφοὶ
ἐμωράνθησαν. *Hanc opinionem ſapien-*
tiæ, quæ mera cæcitas eſt, excipit cor-
dis induratio: Cum qua coniuncta eſt
ἀπαλγησία, *omniſq́; generis improbi-*
tas, ac tandem in mortis agone, conſci-
entia, quæ prius ſopita iacuit, exci-
tata, deſperatio ſuccedit: Quam-
multi tamen oppreſsi, ira iuſtiſsimi
iudi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

iudicis diſsimulant, ne poſt mortem reproborum numero ab ijs qui ſuperſunt putentur aſcripti. Nihil enim verius eſt, quam Auguſtini dictum. Sera pœnitentia raro vera. Huius rei inditium eſſe poteſt, quod inter multos tyrannos, cum moriuntur, pauciſsimi inueniantur, qui mandan treſtitui, quæ per iniuriam poſsiderunt, quod profecto facerent, ſi ſeria eſſet illorum pœnitentia. Zachæus, vt eſt Luc: 19. veræ pœnitentiæ teſtimonium edidit, cum dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, Et ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Hinc natum eſt illud dictum: Peccatum non remittitur, niſi ablatum reſtituatur. Quod dictum vnam tantum exceptionem habet, videlicet impoſsibilitatem. Nam ſi inopia impedit, quo minus poſsit reſtitui,

ani-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

animus volentis, & ſeriò reſipiſcentis acceptus eſt Deo, vt Latronis, qui in cruce pœnitentiam egit. Extremus dies omnia occulta reuelabit, diſcernetq; inter fictam & veram pœnitentiam.

Corporalis pœna varia eſt, per bella, per oppreſſiones tyrannicas, per noua grauamina, per peſtem, alioſq; morbos infinitos. Sed quis plagas, quæ diuinitus inferuntur propter idololatriam & ſuperſtitiones magicas, enumerare poteſt?

Sequitur quarta cauſa permiſſionis diuinæ, quæ eſt probatio fidei, cum qua ſemper coniuncta eſt obedientia erga Deum.

Probatio fidei, quæ permiſſione diuina fit, habet cauſas nunc internas, nunc externas. Internæ ſunt multiplices, vt dubitationis ſubinde orien-

tes in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tes in animis hominum de prouidentia Dei, de promiſsionibus & comminationibus diuinis. Item dialogiſmi & φρονήματα carnis, conſcientiæ trepidatio, deſperatio &c. Externæ cauſæ ſunt innumerabiles, inter quas ſunt doctrinæ Dæmoniorum, quibus omnes magicæ artes ſubijciuntur, item corruptelæ in doctrina, hæreſes, ſchiſmata, diſsidia doctorum in Eccleſia, perfidia fratrum, impunitas ſcelerum graſſantium, proſper impiorum ſucceſſus, vt Turcarum, Papiſtarum, & aliorum multorum Tyrannorum perſequentium Eccleſiam, paucitas credentium, deformitas & oppreſsio Eccleſiæ, defectio plurimorum à fide. Sed quis poteſt omnia enumerare?

De probatione fidei, quæ fit per magicas impoſturas, loquitur Auguſtinus cum ait: Nec mirum eſt quod

hoc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

hoc permittit Deus, vt illi qui hoc audi-
unt & vident probentur qua fide ſunt
apud Deum. Hanc ſuam ſententiam
confirmat Auguſtinus lege Dei, quæ
eſt Deutero:13: Si ſurrexerit in medio
tui Propheta, aut qui ſomnium ſe dicat
vidiſſe. (Hîc vna ſpecie omnes vanita-
tis artes comprehendit) et prædixerit
ſignum et euenerit quod locutus eſt, &
dixerit tibi, eamus & ſequamur Deos
alienos, non audies verba eius, quia ten-
tat vos Deus, vt palàm fiat vtrũ dili-
gatis Deum an non. Hac Dei lege pri-
mùm docemur, quòd non ex euentu ſed
ex regula voluntatis Dei de faciendis
& cauendis iudicandũ ſit. Secundò do-
cemur, quod fidere diuinationibus ma-
gicis et diligere Deũ ita repugnent, vt
in eodẽ eſſe non poſſint. Qui vidit diui-
nationibus magicis, quibus vniuerſum
genus intelligitur Deum non diligit,

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

& contrà, qui Deum diligit abominatur probibitas à Deo vanitates. Ratio huius eſt. Qui Deum diligit non ſimulatè, is Deo ſoli viua fiducia adhæret, amore illi iungitur, in omnibus illi parere promtus eſt, imperata facit, probibita & damnata à Deo cauet, hoſtibus eius aduerſatur: Breuiter, ipſum timet, & ab eo ſolo expectat ſalutem, bona corporis & animæ, iuxta eius verbum & ordinem ab illo conſtitutum. Hæc omnia ita coniuncta ſunt, vt à dilectione Dei ſeparari non poßint. Sunt enim eius eſſentiales proprietates. Quicunque ergo putant ſe ſimul & Deum diligere poſſe, & fidere magorum impoſturis, miſerè falluntur ſalute & gratia Dei excidunt. Tertiò docemur hac lege, cur Deus permittat, vt tales impoſtores in mundo ſurgant, & in externo etiam cœtu Ec-

clesiæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

cleſiæ inueniantur, nimirum vt tentet nos Deus, quo palàm fiat vtrum diligamus eum an non. Tentatio ergo hæc probationis eſt, qua videlicet fidei & obedientiæ noſtræ conſtantia probetur: Ita enim habetur Deut: 8. Tentauit te Dominus, vt ſcires quid haberes in corde tuo, vtrum obſeruaturus eſſes præcepta eius an non. Vt ergo olim Deus populum ſuum 40. annis varijs modis tentauit in deſerto, vt palàm fieret, quæ eſſet fides & obedientia populi erga Deum, ita quoq; hodie multa permittit fieri mala in Eccleſia, inter quæ non infimum locum maleficæ artes occupant, quibus nos tentat, an ſinceri eius ſimus cultores nec ne. Tentatio ergo, qua Deus nos probat, vt cauſam habet caritatem, qua Deus nos complectitur: Ita finis eius eſt noſtri ad bonum inſtructio. Contrà

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

verò Diabolus hominē tentat ex odio, vt ipſum à Deo optimo abductum perdat. Ideo tentatio Diaboli rectè ſeductionis dicitur, vt Dei probationis. Differunt ergo tentatio Dei & Diaboli cauſsis et finibus, quemadmodum indicauimus. Vt enim Deus ſemper ſalutem quærit hominum: Ita Diabolus eorundem perditionem. Hoc enim ſolum Satan quærit, hoc ab initio quæſiuit, et in finem vſq; quæret, vt fidem promiſsionum & metum comminationum diuinarum hominibus excutiat, quo eos æternarum pœnarum ſocios habeat. Tanta eſt eius nequitia, tantaq; perdendi homines, ad imaginem Dei conditos, libido. Vulgo dicitur: Felix quem faciunt aliena incommoda cautum. Sic ergo felices eſſe volumus, abiectione plurimarum gentium ſapiamus, ne Satanæ cum ſuis impoſturis,

quas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

quas Deus permittit probandæ fidei noſtræ cauſsa, locum faciamus. Cùm ergo vel videmus vel audimus Diabolũ in hoc mundo ſuis fallacijs tanquam pedicis quibusdam alligatos tenere multos, non tentemus Deum, non negemus ipſius veritatem et potentiam, non corrigamus ipſius verbum & ordinationẽ, non ſimus carnaliter ſecuri in proſperis, non deſperemus in calamitatibus, ſed retineamus fidem & bonam conſcientiam, confugiamus ad preces, petamus nos diuinitus liberari à Diaboli inſidijs, inſtar leonis rugientis & circumeuntis et quærentis quem deuoret; qui tamen plus non poteſt quam illi à ſapientiſsimo, optimo et potentiſsimo Deo permittitur: Quod ex eo apparet, quòd ne Ccynphes quidem ſuis incantationibus magi Pharaonis facere potuerint, vnde coacti ſunt dicere Pharaoni: digitus Dei eſt hîc. Ex quo

 intel-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

intelligi datur, vt Auguſtinus teſtatur lib: 3. de trinitate cap: 7. Ne ipſos quidem transgreſſores Angelos, & aëreas poteſtates, in imam iſtam caliginem, tanquam in ſui generis carcerem, ab illius ſublimis æthereæ puritatis habitatione detruſas, per quas magicæ artes poſſunt, quicquid poſſunt, valere aliquid, niſi data deſuper poteſtate. Datur autem; vel ad fallendos fallaces, ſicut in Ægyptios, & in ipſos etiam magos data eſt, vt in eorũ ſpirituũ ſeductione viderentur admirandi, à quibus fiebant à Dei veritate damnandi; vel ad admonendos fideles, ne tale aliquid facere pro magno deſiderent, propter quod etiam ſcripturæ autoritate ſunt prodita; vel ad exercendã, probandã, manifeſtandamq́ iuſtorum patientiã. Neq; enim parua viſibilium miraculorum potentia. Iob cuncta

quæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

quæ habebat amiſit & filios & ipſam corporis ſanitatem. Nec ideo putandũ eſt iſtis transgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam, ſed Deo potius à quo hæc poteſtas datur, quantum in ſublimi & ſpirituali ſede incommunicabilis iudicat. Nam & damnatis iniquis, etiam in metallis, ſeruiunt aqua & ignis & terra, vt faciant inde quod volunt, ſed quantum ſinitur. Hæc Auguſtinus.

Ex his concludimus etiam quod illa permiſsio non pugnet cum prouidentia Dei, qua ipſe omnia ſua moderatur ſapientia in ſuam gloriam. Non enim temerè permittit iſta fieri, tanquam non curaret humana, vt Epicurei opinantur, ſed habet ſuæ permiſsionis cauſas iuſtiſsimas, quæ ad ipſius gloriam manifeſtandam hominibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

faciant. Has proindè quatuor cauſſas permiſsionis diuinæ, quas recitauimus, cum quæſtionibus ſuprà à nobis deciſis, optarem diligenter inculcari hominibus præſertìm hoc tempore periculoſo, quo pedetentìm irrepere magicas tenebras ad obſcurandam Euangelij lucem, cernimus.

GENERA MAGICAE SVPERſtitionis.

ETſi autem genera magicæ Superſtitionis plurima numerantur à multis, quæ ignorare laudabilius quam ſcire iudico: Tamen vt vanitatem magicam magis deteſtemur caueamuſq́; ſtudioſius, ne laqueis Diaboli inuoluamur, ea tantum genera, quæ ſupra ex 18. Cap: Deutero: recitauimus, definitionibus & Exemplis de-

clara-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

clarabimus, quemadmodum antea promiſimus. Sunt autem hæc genera: Diuinatio, Præſtigium, Augurium, Maleficium, Incantatio, Interrogatio Pythonis, Magia ſpecialis, & Necromantia. Huc omnia alia, quocunq; appellantur nomine referantur.

DE DIVINATIONE MAGICA.

SIcut Prophetarum in Eccleſia prædictiones à Deo fuerunt: (Nam ſancti Dei homines acti ſpiritu Dei locuti ſunt, vt Petrus teſtatur) Sic diuinatio magica à Diabolo eſt. Diabolus enim inſtar ſimiæ Deum imitari conatur, præterita (ſed occulta) reuelando, & futura prædicendo. Quod quidem facit Diabolus, non vt proſit, ſed vt obſit hominibus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Verùm priuſquam de diuinatione magica dicemus, quæſtio diluenda eſt; Num Diaboli verè futura præſciant nec ne? cum videatur proprium Dei eſſe futura præuidere & præſcire. Reſpondeo, maximum diſcrimen eſſe inter præſcientiam Dei & præſcientiam malignorum ſpirituum. Deus præſcit omnia in ſuo æterno, & omnia futura videt tanquam præſentia. Diaboli verò alijs modis varijs & præcipuè quinq; futura præſciunt.

Primò, Diaboli, ea præſciunt et prænunciant interrogati à magis, & quæ ipſimet perficere moliuntur, & quæ, vt fiant, per homines procurabunt. Permittit enim Deus impuris ſpiritibus, idq; iuſto ſuo iudicio, vt aërem, aquam, terram, fruges, cibum, potum inficiant; vnde morbi, peſtes, annonæ caritas, aliaq; ſequuntur in-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

commoda. Præterea, quæ malis hominibus, quos iam norunt ſibi addictos ſuggerere atq; perſuadere volunt, vt diſsidia, lites moueant, eoſdem ad cædes, ad bellum inflamabunt, prænunciare poſſunt. Talia igitur, quandoquidem ipſa procurare Diaboli ſatagunt, mirum non eſt ſi ea alicubi euentura prædicant, cum & homines quæ ipſi facere decreuerunt, alijs non difficulter prædicunt.

Secundò, haud rarò ea prænunciant Diaboli euentura, quorum cauſas naturales paratas vident. Poſitis namq; cauſis naturalibus, ferè ſemper ſequuntur effectus. Non ergo mirum eſt, ſi Diaboli talia, interrogati à magis, prænunciant, cum & medici & agricolæ ſæpenumero quædam ex certis cauſis ſequutura præuident. An non in animalibus brutis, occulta quædam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

vis conſiderari poteſt, unde homines ex moribus eorum & actionibus pluuias, tempeſtatē et multa alia euentura præſciunt. Cùm igitur maligni ſpiritus naturalium cauſſarum & effectuum diligentiſſimi ſunt obſeruatores, & longiſſima temporis experientia ſunt edocti, procul omni dubio poſſunt de omnibus huiuſmodi certiſſimè pronunciare. Quid mirum eſt igitur, ſi de his effectibus, qui naturalium cauſſarum virtute eueniunt, frequenter ad votum magorum vaticinia edant?

Tertiò, Dæmones ſcire poſſunt ea, quæ iam alicubi vel in remotiſſimis locis parata ſunt, vel fieri incipiunt. Nam cùm ſint ſumma acrimonia ſenſus, & incomparabili celeritate motus præditi, perfacilè eſt ipſis & citiſſimè ſentire, quæ præ manibus ſunt, & ce-

lerri-

lerrimè quouis penetrare, vt quæcunq; hinc inde fiunt explorare, explorata quocunq; libuerit perferre poſſint. Quæcunq; ergo in alio loco vel remotiſſimè diſſito, parata vel incoata ſunt, myſtis ſuis, hoc eſt, magis aperiunt: Hi rurſus populo patefaciunt, & futura prænunciant, vt vates habeantur, & prædicentur, diuini: Quo magis idonei ad decipiendos homines efficiantur. Nam cùm eius loci homines, vbi vaticinium editur poſt aliquantum tempus deprehendunt euentum vaticinio reſpondere, eos qui hoc prædixerunt diuino ſpiritu locutos eſſe exiſtimant, eosq; tanquam legatos Dei ſuſpiciunt, admirantur, colunt: Illiſq; fidem in alijs quoq; rebus adhibent, vnde omnes ſuperſtitiones, cùm religioſæ tùm magicæ originem traxerunt.

Neque

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Neque tamen ſentiendum eſt, quòd acrimonia ſenſus, cogitationes & affectus hominum intimos, percipiant dæmones. Scriptum eſt enim: Ego Dominus ſcrutans corda & probans renes: & in ſcriptura ſæpè prædicatur Deus καρδιογνώστης: Sed ſigna ſolummodo, & voces, & ſermones, & geſtus corporum, quibus mentis cogitata & affectus intimi aliquo modo indicantur, obſeruant, Atq; ex his aliiſq; concurrentibus inditiis, coniecturas faciunt.

Quartò, nunciant interdum futura Dæmones, quæ alicubi à ſancto aliquo Propheta, vel bono quopiam Angelo prædicta eſſe acceperunt: nequaquam tamen vulgò nota, aut apud alios euulgata. Atq; ita quod aliorum eſt, pro ſuo fallaciter vendicant, & oſtentant, indeq; ſibi laudem & glori-

am

am aucupantur, dum ſuis miniſtris ea patefaciunt, vt in admiratione vulgo habeantur, quo decipiant efficacius. Auguſtinus ſcribit Dæmones ſui cultus ruinam prædixiſſe, idq; vt & ſuam diuinitatem hominibus commendarent, & culpam hominibus defectoribus tribuerent.

Quintò, Dæmones ſæpenumero prædicere futura audent, etiamſi nec certi quicquam, nec coniecturas habeant, ex quo fit, vt haud rarò turpiter fallantur: Atq; hoc faciunt Dæmones, non ſolum quando interponi poſſunt impedimenta, quibus imputabitur, quod ſucceſſus non reſponderit: verumetiam, quando eos quibus conſulunt fallere & perdere ſtudioſè volunt. Auguſtinus ait: Fallunt ſæpè ſtudio fallendi, & inuida voluntate, qua hominum errore lætantur, ſed ne apud

culto-

cultores ſuos pondus autoritatis amittant, id agunt, vt interpretibus ſuis ſignorumq́ ſuorum coniectoribus culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint vel mentiti. Huc pertinent illa obliqua, & tortuoſa reſponſa Dæmonũ, qualia Delphis & alijs reddita ſunt. Crœſus rex Lydorum ambiens regnũ Perſarum, mittit legatos cum ampliſsimis muneribus Delphos interrogatum, num Crœſus aduerſus Perſas expeditionem faceret, Qui hoc reſponſum retulerunt: Si Crœſus arma Perſis inferat, magnum imperium euertat. Hoc audito reſponſo ita elato animo factus eſt Crœſus, vt omnino conciperet ſpem ſe euerſurum regnum Cyri. Sed huic ſpei non reſpondet euentus, euertit quidem regnum magnum, non Cyri, ſed ſuum ipſius. Atq́ ita ambiguitate oraculi deceptus eſt, & culpa non vati ſed

eius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

eius interpræti eſt tributa. Huic non eſt diſsimile quod Pyrrho reſponſum eſt: Aio te Aeiacida Romanos vincere poſſe. Quod reſponſum, & de victoria Pyrrhi, & de victoria Romanorū accipi poteſt. Huiuſm di ambiguis & tortuoſis reſponſis vtuntur Dæmones duabus de cauſsis: Nunc quia non poſſunt prædicere vera cum futura omnia ſint in manu Dei: Nunc ſtudio fallendi. Nulla enim re magis delectantur Dæmones, quam fallacia, qua homines à Deo abducant & perdant. His ita expoſitis de diuinatione magica dicamus.

Diuinatio magica eſt, quæ ſine reuelatione diuina & abſq; cauſsis naturalibus, vel occulta indagat, vel futura inueſtigat, præcaminibus conceptis, & certis ceremonijs adhibitis. Sine reuelatione diuina dico, vt diſcernam inter ſanctorum, Prophetarum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

prædictiones (quarum vt cauſa eſt ſpiritus Chriſti in Propheticis: Ita finis emendatio, & ſalus hominum, gloriaq́ Dei) & prædictiones magicas, quarum autor eſt Diabolus, & finis interitus hominum et nominis Dei ſacrilega prophanatio: Præterea abſq; cauſis naturalibus addo, ne videar improbare Aſtrologiam, ab omnibus, (donec manſerit intra ſuos limites) merito laudandam. Hæc enim alia colligit neceſſariò, alia probabiliter. Neceſſariò colligit, quando ex neceſſarijs cauſis neceſſarios effectus concludit, vt cum ecclipſes Solis & Lunæ neceſſariò futuras colligit. Huiuſmodi concluſio ideo neceſſaria eſt, quia ex ordine diuino, ſeu ex Phyſica neceßitate pendet; vnde demonſtratio ipſa ſumitur. Probabiliter colligit, cum ex probabilibus coniecturis concludit; id eſt,

quan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

quando ex cauſsis particularibus, quæ ab alijs occultis cauſsis interdum impediri poſſunt, colligit effectus futuros qui ſæpè quidem, etſi non ſemper, eueniunt. Huc prædictiones tempeſtatum, pluuiarum, ſiccitatis ventorum, nunc hinc nunc illinc ſpirantium: Item morborum ἐπιδήμϊον &c. Experientia quoq; hominum, qui non ſunt artifices, multa obſeruata ſunt & vt plurimum eueniunt. Ex parelijs, à terra remota, conſueto magis apparente, nautæ diuinant tempeſtates. Huc etiam pertinent coniecturæ Medicorum & Agricularum, qui ex ſignis aliquid euenturum prænunciant ſine ſuperſtitione. Matth: 16. Dominus ait: Facto veſpere dicitis: ſerenum erit, rubicundum eſt enim cœlum: Et mane: hodie tempeſtates, rubeſcit enim triſte cœlum. Multa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

quoq; ſigna obſeruata ſunt, ex quibus non ineptè colliguntur effacta analoga (de diuinis ſignis hîc nihil dico, quæ ſe autoritate diuina tuentur, vt cùm Dominus dicit: Erunt ſigna in Sole & Luna &c.) Ex auium quoq; geſtibus obſeruatas coniecturas de pluuijs & ſiccitatibus non improbamus. Multi ex affectionibus corporum, in quorum numero ego ſum, tempeſtates prædicere poſſunt, & vix falluntur. Nec mirũ eſt in μικροκόσμῳ inditia quædam impreſſa eſſe eorum quæ in hoc vaſto mundo eueniunt. Doct: Petrus Palladius laudatiſſimæ memoriæ, olim epiſcopus Sielandiæ vigilantiſſimus, & Profeſſor Theologiæ in hac academia celeberrimus, ex multorum annorum obſeruatione, potuit ex loco corporis affecto prædicere ex qua plaga cœli tempeſta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tes erant venturæ, & rarò fallebatur. Nec phyſiognomica damnamus, quæ inclinationes ad vicia & virtutes notant. Hæc cùm non ſit neſſaria poßunt vicioſæ inclinationes corrigi, vt de Socrate legimus, & bonæ impediri acceſſorio malo. Sed felix ille eſt, & verè fortunatus, qui timet Dominum, & miſer qui non timet, qualemcunq; habeat horoſcopum & phyſiognomiam, etiamſi in ſinu fortunæ geſtetur ac ludat.

Difinitione diuinationis ita expoſita & declarata, eius modos videamus. Fit enim magica diuinitio multis modis, vt per ſomnia, per ſortes, per ſigna, per reſponſa. His quatuor modis multæ ſpecies ſubijciuntur. Sed nos breuiter modos enumeratos exponemus, & ſpecies quaſdam indicabimus, idq; eo conſilio, vt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

appareat quomodo Diabolus omnes ferè creaturas Dei ſuis polluat fœtoribus, nec à prophanis nec à ſacris abſtinens, vt homines in mortem et damnationem præcipitet.

Primus ergo modus diuinationis magicæ fit per ſomnia. Hîc diſtinguenda ſunt ſomniorum genera, vt quæ magica vocamus ſeparentur ab alijs. Sumamus autem diſtinctionem à cauſsis efficientibus, vt alia ſint ſomnia Δεόπνευστα, alia Phyſica, alia fortuita, alia Diabolica.

ϑεόπνευστα, id eſt, diuinitus inſpirata ſomnia ſunt, cùm Deus in ſomnis euenturum aliquid apertè, vel non euenturum, faciendum vel deuitandum denunciat: Et ſepè figuris quibuſdam tegitur. Huius generis fuêre ſomnia Ioſeph de manipulis & ſtellis. Item Prophetarum, quibus

Domi-

Dominus per ſomnia locutus eſt. Huc pertinet illud Prophetæ: Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem et iuuenes viſiones videbunt, & Senes ſomnia ſomniabunt. His affine eſt ſomnium, cùm in ſomno quid per diem ſibi euenturum ſit præſagiat mens hominis.

Phyſica ſomnia ſeu naturalia, ſunt, quorum cauſſa eſt in ipſa hominis natura Sunt enim ſomnia interiores animi actus in ſpiritibus cerebri, corpore à ſomno occupato. Dormiente enim corpore non conſopitur animus. Hæc autem Phyſica ſomnia pro humorum vaporumq́; d fferentia variant, cuius ratio hæc eſt, vt Lodouicus Viues ſcribit: Spiritus à corde veluti à fonte ſuppeditantur capiti, itaq; & illorum ſpirituum, & vaporum, vnde ſpiritus tenuantur, quali-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tatem ſæpenumero referunt ſomnia, eorum potiſsimum qui in ea via occurrunt ſpiritui aſcendenti, nempè in gutture aut pectore, aut quo alio loco, cùq; halitus craſsi ſenſorium commune per quietem occupent, non poteſt id de ſenſibus rectè iudicare, nec de ſenſuum actionibus, eòq; cum quid ineſt in gutture humidæ pituitæ, viſa obuerſantur de aqua: Cum quid ſanguinis de ſanguine: Si atræ bilis de rebus triſtibus: Sin flauæ, de rixis & litibus. Hinc fit quod alia vident ſanguinei, alia cholerici, alia phlegmatici, alia melancholici. Vnde cum in morbis humores perturbantur, viſa fiunt ſæpè iuxta prædominantium humorum qualitates. Quia ergo ſomnia ſunt ſigna humorum vaporumq; tanquam effectus ſuarum cauſſarum, medici illis admonentur, & interdum coniecturas vel de morte, vel de vita ægrotorum capiunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Fortuita ſomnia voco, quæ ex quauis occaſione cauſſam habent, id quod Salomon Eccleſ: 5. indicat, cum ait: Somnium ex multitudine occupationis fit. Et Syracides cap 34. Spectrũ ſomniorum ex imagine rei alicuius exiſtit, ſicut ex facie aduerſa faciei ſimulacrum. Nam quemadmodum in corpore perſpicuo ac pellucido, vt in aquæ ac ſpeculo, imagines referuntur eorum, quæ è regione collocantur, vt conſimilis vultus forma figuraq́ in ſpeculo reddatur, ex obiectu aſpectuq́ vultus contrà poſiti: Ita in ſomnijs phantaſia, imaginatioq́ informat intellectui, ea quæ in ſenſus externos ſolent incurrere. Huc illud: Mens humana quod optat, dum vigilat ſperat, per ſomnum cernit idipſum. Vt piſcator auarus apud Theocritum aureum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſomniat piſcem. Studioſus, quæ diurno tempore vigilans exercuit, nocturno ſomnia videt. Atq; ſæpè ea quæ vigilans intelligere non potuit, dormiens deprehendit. Anima enim ſuis miniſtris ſenſibus ſoporatis ſpeculans, ſibi ſoli rimatur arcana, quibus maiori deſiderio flagrat, diſcitq; ſomno, prius ſæpè negata. Aliquis diurno tempore ſæpè multa diuerſa videt, eaq; mente concipit ſeparatìm. Hinc conceptus mixti in arca memoriæ reſeruati, inter ſe pugnant, quos quia phantaſia diſcernere nequit, quiddam ex multis conceptibus conflatum & in vnum redactum naſcituè. Atq; ita,

Turpiter atrum deſinit in piſcem mulier formoſa ſupernè. Qui ergo noctu ſomniat, ea quæ ſuperioribus diebus vel oculis viderit, vel anima agitauerit, in memoriam reuocet, videàtq;

num

num inde monſtrum illud ſomnij conflatum ſit.

Diabolicorum ſomniorum triplex genus eſt. Primum cùm Diabolus ingerit aliquid dormientibus immediatè ſine pacto intercedente: Secundùm, cùm Diabolus ad vota illorum qui pacti ſunt cum illo, aliquid dormientibus reuelat. Tertium, cùm magi ſua arte faciunt, vt homines ſomnient quod ipſi volunt. Hæc omnia quia à Diabolo proficiſcuntur pernitioſa & mala ſunt, quare illis nullo pacto credendum eſt: Etiamſi haud raro reſpondeat euentus. Nam horum finis, qualemcunq; externam ſpeciem habent, ſemper malus eſt, quare à finibus ſunt iudicanda.

De primo genere teneatur hæc regula. Si ſomnium ad aliquid faciendum, quod eſt lege Dei prohibitum

ſuadet, abſque omni dubio Diabolicum eſt, idcòque meritò fugiendum, non ſecus atq; vox Satanæ, qui primos noſtros parentes decepit. Huius generis ſomnijs multi decepti ſunt, quorum quædam exempla ſubijciemus.

Auguſtinus lib: 4. cap: 26. de ciuitate Dei pulchrum exemplum adducit. Dicit quendam ruſticum Romanum fuiſſe, Titum Latinum nomine, cui mandatum eſt in ſomno in ſenatum nunciare, vt ludi ſcenici inſtaurentur, qui cum poſtera die iuſſa facere non eſſet auſus: Secunda nocte ſeuerius imperatum eſt, et amiſit filium, qui imperata non fecit: Tertia nocte idem imperatum eſt, qui cum non obtemperaret, incidit in morbum acrem & horribilem. Titus ergo ex amicorum conſilio ad magiſtratum rem detulit, atq; in lectica allatus eſt in ſenatum, ex

poſi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

poſitòq; ſomnio, & recepta valetudine, pedibus ſuis ſanus abceſsit. Tanto ſtupefactus ſenatus miraculo, quadruplicata pecunia ludos cenſuit inſtaurari.

Refertur de quodam milite qui deperibat quandam honeſtam fœminā, cuius pudicitiæ quotidie varÿs blanditÿs inſidiabatur. Cum autem voti compos fieri non poſſet, reluctante pudica fœmina, litabat Diabolo, vt is ſibi in hac re auxilio eſſet. Diabolus ergo quadam nocte dormienti offert ſomnium quod fœmina illa, quam perditè amabat, ad ſe veniret, ſpontè ingrederetur lectum, atq; eum amplexa ſit: Ille viciſsim, occaſionem optatam nactus, ſatisfacit ſuæ libidini; ſed manè euigilans iacet deportatus à Satana in turpiſsimo cœno, extra vrbem, amplectens & oſculans cadauer aſini

fœdiſsi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

fœliſsimi vt turpiora taceam. Hoc ſpectaculum haud dubié iucundum fuit Diabolo, & dignum tali amatore. Et profecto mirandum eſt milites adeo gnauiter militare Satanæ poſt tantam ignominiam homini ſui ordinis factam. Sed quid non facit auri ſacra fames?

Narratur de quodam (cui ſæpé apparuerunt Diaboli, quos ipſe putabat Dei angelos eſse) qui ſomniauit ſe audire Chriſtum clara voce mandantem, vt ſe in puteum proijceret. Obtemperat miſer ſomnio, & ſe in puteum proijcit. Nec dubium eſt multos qui ſibi ipſis manus adferunt, huiuſmodi ſomnijs deludi.

Iohannes Papa ſomniauit, per miſſas defunctorum animas à purgatorio liberari, & ſe audiuiſse Dæmones plangentes & lugentes dum per

miſſas

Miſſas & exequias funerales eripe-rentur ſibi animæ. Ex hoc ſomnio na-ta eſt abominatio oblationis in Miſſa Papiſtica, pro viuis & mortuis.

Birgitta illa Suetica multa ſomnia de Beata virgine inuocanda habuit: Vnde confirmabatur in Idolo-latria. Huiuſmodi ſomnia ex Diabolo fuiſſe ex fine facilè dignôſcitur.

De ſecundo genere hæc ſit re-gula: Qui petit futurorum reuelatio-nùm à Diabolo in ſomno, Diaboli mi-niſter eſt, & qui credit ſomniatori, Deo renunciat, fidem abijcit, & ſe Satanæ ſubijcit.

De tertio genere, quia dormi-ens ſcire non poteſt an magica arte ſomnium ſibi obuerſetur nec ne, vide-at finem, id eſt, ad quid vel hortetur vel dehortetur ſomnium, caueátq; ne quid contra Dei mandata tentet. Bre-

uiter

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

uiter, Iudicium ex prima regula pe-
tat. Huius generis ſomnij vnum ex-
emplum notatu digniſſimum aſcri-
bam. Nectanebus Magus olim rex
Ægypti in Macedoniam, regnante
Philippo, veniens, Philoſophiam pro-
feſſus arte ſua effecit, vt Olympias,
vxor Philippi regis Macedonum, ex
qua poſtea natus eſt Alexander Mag-
nus, ſomniaret ſe nupturam Ioui Ham-
moni, & ex eo concepturam filium.
Occaſio huius impoſturæ ſic habet.
Nectanebus Magus poſtquam ali-
quantiſper in Macedonia Philoſo-
phiam (cuius pars Magia tum tem-
poris habebatur) profeſſus eſſet, ob
peritiam vaticinandi, vocatur ab O-
lympiade, vt ipſa ab eo diſcat, quid
de ſe ſit tandem futurum. Rumor
enim ſparſus erat, quod Philippus
rex, Olympiade abiecta, ad alias nup-
tias

tias animum applicaret. Cùm ergo
accerſitus veniſſet Nectanebus, in-
terrogat ipſum regina de rumore, de ſe
abijcienda ſparſo; cui ille reſpondens,
affirmat rumorem minimè vanum
eſſe: Sed addit modum quo periculum
euitari poſsit, vt autem fraudi locum
faceret impurus Magus, ait ſe, cum
adhuc in Ægypto eſſet, oraculum
accepiſſe, vt Reginæ alicui viam pa-
rata ſibi pericula euadendi monſtra-
ret, & addit, forte tu illa regina
es. Illa autem ſpe concepta ex oracu-
lo Magi, quærit quænam ſit illa
via. Iupiter, ait, ille Hammon te
amat, & cupit tuum amplexum,
vt ex eo concipias filium, qui te ab
iſto periculo diuortij liberabit. His
dictis diſcedit Magus & efficit ſua
arte, vt Olympias ſequenti nocte dor-
miens ſomniet ſe concepturam ex Ioue
Ham-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Hammone, quod etiam ſomnium, eodem tempore Philippo marito, qui aberat in bello, eadem arte offertur. Hic Olympias verbis Magi docta & ſomnio confirmata, maximoperè expetit, vt euentus aliquando ſpei reſpondeat. Vocat ergo ſequenti die Nectanebum Magum Olympias, quæritq; ab eo tempus quando expectandus ſit Iouis Hammonis concubitus. Is reſpondens iubet, vt regina thalamum paret, lectum adornet, in quem tantum ſponſum recipiat, & addit fore, vt Hammon veniat in forma Draconis habens caput & cornua capri. Hoc audito, regina terretur dicitq́; ſe non audere cum tali ſponſo congredi. At Nectanebus: Si, inquit, times, para mihi lectum in tuo thalamo prope tuo, ego efficiam vt ſis extra omne periculum. Fœmina nimis credula (Quod enim

volu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

volumus, libenter credimus) obtemperat Mago, inſtruit thalamum, adornat lectum quam poſſit pulcherrimè, & ponè collocat Mago lectum. Veſperi igitur itur cubitum; regina ornata & uncta in ſuo lecto ſe componit: Nectanebus autem in eo qui propè erat paratus. Egreſſis igitur miniſtris & foribus clauſis, Nectanebus non negligit occaſionem. Præſtigijs ſiquidem effecit magicis, vt non ſine magno totius aulæ motu ipſe apparuerit tanquam draco, capite & cornibus caprinis. Quid hîc Olympias? Exiſtimat Iouem Hammonem eſſe, iuxta prædictionem Magi, recipit eum in lectum, amplectitur nouum ſponſum, concipit, & tandem filium parit, quem Philippus Alexandrum nominat. Atq; hanc ab cauſſam vulgo ſparſum eſt quod Alexander fuerit Iouis Hammonis

 monis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

monis filius, cùm fuerit ex matre adultera, & mago impoſtore natus. Sed impoſtor iſte pœnas ſuæ nequitiæ paucos poſt annos iuſtas dedit. Nam cùm Alexander filius adoleuiſſet, et à Nectanebo mago & Patre elementa artis magicæ didiciſſet, accidit vt ſub noctem ſuo more Magiſter & Diſcipulus exirent, aſcenderentq; in montem quendam præruptum, non procul ab aula; quo cùm veniſſent, Alexandẽ à tergo accedens, magiſtrum ſuum ex improuiſo vi impellit in præcipitium; qui adeò ceruicem ad ſaxum illidit, vt mori fuerit ei neceſſe. Cum iam lethali ictu ceruicis afflictus conquæreretur, cur hoc Alexander feciſſet, Alexander inſultans iacenti, ait: Conquerendum tibi potius de arte tua eſt, quam es profeſſus; quippe neſcius quid tibi impen-

deret

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

deret humî, nunc reſupinus quæ cœli ſunt fruſtrà rimaris, vt qui hoc præcipitium præſcire & præuidere non potueris. Cui Nectanebus: Nulla mortalium contra fatum fuga eſt. Et addit: Cùm adhuc in Ægypto eſſem, præſciui, quod aliquando à proprio filio eſſem interficiendus. Quid inquit Alexander, meus ne Pater tu es? Hîc cùm Nectanebus Alexandro quomodo fugiſſet ex Ægypto, ex rege philoſophus factus, et quomodo matris ipſius complexu fuiſſet potitus, expoſuiſſet, moritur infelix, nunc apud inferos præmia ſuæ artis reportans. Hoc ſpectaculum iucundiſſimũ fuiſſe Satanæ non eſt dubium: qui non vult niſi interitum eorum, qui ſibi ſunt addicti. Timeamus ergo Deum, rogemuſq; eum vt à talibus illuſionibus Diabolicis nos clementer tueatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Secundus modus diuinationis magicæ ſit per ſortes. Vocabulum ſortis variè accipitur. Primò pro parte ſeu portione, quæ alicui cedit, vt in hæreditatibus aut in aliјs quibuſuis rebus. Secundò ſors iuriſconſultis ſignificat τὸ κεφάλαιον vel eorum quæ ſunt à duobus vel pluribus ſocijs collata communis negociationis gratia: Vel pecuniarum quæ ſunt ad vſuram datæ. Tertiò notat per metonymiam ſigna ex arbitrio conſortium accepta, quibus vel res inter conſortes diuiduntur; et vocatur vulgo ſors diuiſoria: Vel actiones & officia certa attribuuntur perſonis, per ſortes deſignatis; & appellatur ſors conſultoria. Hæ ſortes diuiſoria inquam & conſultoria, ſi excluditur ſuperſtitio, licitæ ſunt & interdum neceſſariæ. Quartò accipitur ſors pro diuinationis ſpecie,

& voca-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

& vocatur ſors diuinatoria, & interdum ſortilegium. Fit autem hæc ſors multis modis, quorum quidam ludicri & ioculares ſunt ſine ſuperſtitione, quidam Magici, & verbo Dei damnati,

Ludicri ſunt, qui ioco & voluptatis gratia tantum fiunt: Quibus nihil ſerio tribuitur, vt ſi iubeam vt aliquis librum aperiat, & eligat verſum quotum velit, & inde ego aliquid ei euenturum ioco pronuncio, & ille ioco accipit. Verum ſi euenerit quod ioco ex ſorte ludicra prædictum eſt, nihil tamen illi ſorti eſt tribuendum, ſed alijs cauſsis. Eraſmus Roterodamus, cui multum familiaris fuit Iohannes Bibliopegus natione Danus, qui exulabat cum Chriſtierno II. olim Rege Daniæ, ſemel ioco iuſsit, vt Bibliopegus cultro aperiret librum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Iliados Homeri, & indicaret quotum verſum lateris dextri eligeret. Bibliopegus Eraſmo obtemperat: Librum cultro aperit; nominat quotum verſum eligat. Quo facto Eraſmus ioco prædixit Bibliopegum prædiuitem vxorem ducturum, ſed malam, quam tandem propter improbitatem eſſet deſerturus. Huic prædictioni euentus triſtiſsimus reſpondit; que tamen aliam cauſsam habuiſſe neceſſe eſt. Sed Diabolus forte hunc euentum procurauit, vt viam ſibi faceret, ad confirmandas huiuſmodi prædictionum vanitates.

Sortes Magicæ ſunt, cùm aliquid ſerio fit ab hominibus per ſortes, vt earum euentu conſiderato id quod occultum erat innoteſcat. Ad hoc genus diuinationis multa referunt, vt ſunt: Protractiones punctorũ, Taxil-

lorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

lorum iactus incantati, Subitus in rem aliquam oculorum intuitus, Occurſus hominis vel beſtiæ, vt leporis ex improuiſo fortuiti errores. Vt Auguſtus iudicabat mali ominis eſſe, ſi illi ſiniſter calceus dextro pedi induceretur. Huius farrinæ eſt, ſi vinum & ſal in principio menſæ effunditur. Illud enim boni, hoc mali ominis eſſe vulgo putatur.

Nouimus nobilem & doctum iuuenem, qui ſemel caſu euertit ſalinum quod aſſidentes mali ominis eſſe dicebant. Suadebant ergo vt iſto die ſibi caueret. Sed quid factum eſt? Eodem die vulnus accepit, ex quo poſt paucos dies mortuus eſt. Hoc homicidium abſque omni dubio procurauit Diabolus, permittente Deo, vt iſta opinio ſuperſtitioſa confirmaretur in animis eorum, qui tum ade-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rant, cum ſalinum eſt euerſum. Nam vt ſæpiſſimè poſt euerſum ſalem ſequuntur læta: Ita poſt effuſionem vini, homicidia & alia flagitia. Quare nihil omnino vel ſalis effuſioni vel vini tribuendum eſt.

Sunt qui ſtipulas colligunt imparis longitudinis, vnde diuiuant breuitatem & longitudinem vitæ. Nam, qui clauſis oculis caſu longiorem accipit, longioris vitæ fore prædicatur quâm qui breuiorem accipit. Sed quid quæſo vanius huiuſmodi prædictione? Huc pertinet, ſi quis aliquid conſtituit agendum cum conditione, quæ nihil ad rem facit. Vt ſi quis proponeret ſe iter aliquo ingræſſurum certo tempore, ſi vetula ſibi portam exeunti non occurreret; quæ ſane conditio, nec cauſſa, nec effectus eſt, nec diuinitus gubernatur: Nec ſignum eſt, natura aut

ordi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ordinatione, cur iter proſperum vel aduerſum eſſet futurum. Sed huiuſmodi ſibi vani homines fingunt, qui ſuperſtitionum nugamentis delectantur. Breuiter, omnis obſeruatio quarumuis notarum, quarum nulla ratio cur ita obſeruentur in natura ſubeſt, huc referetur. Qualia monachi Magiæ non imperiti plurima cumulant, & ſortilegio ſubijciunt. Nos autem breui hac admonitione contenti ſimus, & diſcernamus ludicras, vtiles, & neceſſarias ſortes, quæ diuinitus gubernantur, iuxta illud: Sortes in ſinum mittuntur, ſed à Domino temperantur: Ab illicitis, & Magicis, ne imperitè omnes ſortes cum quibuſdam damnemus, qui cum audiunt ſortilegium damnari, ſortes in vniuerſum damnatas putant, imperitè ſub genere non diſtributo omnes ſpecies concludentes.

Tertius modus diuinationis Magicæ fit per ſigna. Hunc modum nonnulli ſortibus ſubijciunt, Sed ego ideo ſeparatim ſigna pono, vt diſtinctius diſcernam inter ea quæ manifeſta opera Diaboli ſunt, & alia quæ fortunæ & fato ſuperſtitioſè tribuuntur. Signa hoc loco voco, non quæ fabricantur à magis; vt Caracteres, Cruces, Imagines &c. Sed ea, quæ ad precamina & exorciſmos ſiue incantiones Magicorum, in quibuſdam rebus inanimatis ad hoc adhibitis apparent operante Diabolo.

Huiusmodi ſigna, ſi apparent in quauis terreſtri materia, ars diuinandi γεωμαντία dicitur, vt in vnguibus Magorum. Sunt enim magi qui interrogati de autoribus facinoris alicuius diuinant ex inſpectione vnguium propri-

orum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

orum, in quibus Diabolus ad vota magorum facit apparere imagines eorum de quibus interrogantur. Item in ferro polito aut lapide, ſimiles imagines ad vota magorum ſæpè apparent. Vulgo ferè notum eſt, quod inquirentes theſuaros abſconditos, adhibeant Chryſtallum, in quo ſua arte maligna faciunt, vt appareat puero inſpicienti Chryſtallum locus in quo ſit theſuarus, ſed paucos exiſtimo inde diuites factos eſſe.

Si in aqua appareant ſigna vocatur ὑδρωμαντία. Admiſcent interdum magi cruorem humanum aquæ & incantationibus ſuis efficiunt, vt imagines hominum de quibus interrogantur in aquis appareant, quas oſtendunt interrogantibus. Humanum ſanguinem ideo addunt, quia pu-

tant

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tant Dæmones delectari ſanguine, quod quidem credo, vt effundatur, non vt conſeruetur. Interdum liquefactum plumbum in aquam mittunt, in quod Diaboli imprimunt imagines eorum de quibus interrogantur. Nonnulli cartulas plures, in quibus nomina ſuſpectorum ſcripta ſunt, incluſas argilla in aquam mittunt, vnde diuinant de rebus ablatis.

Si in aëre aëromantia, ſi in igne pyromantia, Atq; ita Diabolus omnibus elementis Dei ad ſuas impoſturas abutitur. Sed quis poteſt enumerare omnes impoſturas Satanæ, quæ ſub iſtis quatuor generibus continentur? Sed de omnibus hoc Auguſtini dictum teneatur: Quicquid Dæmones faciunt verbis, figuris, ſignis, protractionibus, aſpectibus, & huiuſmodi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

di, totum ad ludificationem faciunt hominum.

Porro quoniam hoc loco agimus de diuinatione, quæ fit per ſigna quæ monſtrant ea de quibus dubitabatur, meritò quæri hîc poteſt de ſignis quibuſdam, quæ non fiunt Magica arte, etſi ſuperſtitioſè, ſed ſua ſponte ſine ceremonijs & precaminibus, quibus interdũ quod latuit manifeſtatur.

Olim in Noruegia & in alijs multis locis, cum quæſtio ageretur de homicidio aut adulterio, candens ferrum dabatur ſuſpecto in manum: Quæ ſi illæſa manſit, iudicabatur innocens qui ſuſpectus erat. At ſi lædebatur manus, vt reus condemnabatur. Eodem pertinet exploratio quæ alicubi fiebat per feruentem & bullientem aquam. Innocens ſine læſione manum in aquam impoſuit, nocens vero læſionem ſenſit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſenſit. De vtraq; exploratione, videlicet, per candens ferrum, & feruentem aquam ſciendum eſt, quod neutra ſit approbanda. Nam duo horrenda peccata hîc concurrunt, videlicet, temeraria tentatio Dei, & peruerſio ordinis diuini. Rectè ergo in decreto dicitur c: 2. q: 4. Cap: Conſuluiſti. Nam ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione confeßionem extorqueri à quolibet, ſacri non cenſent canones. Et quod ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione præſumendum non eſt. Spontanea enim confeßione, vel teſtium approbatione, publicata delicta punienda ſunt: Occulta vero & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum hominum.

Quæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Quæritur præterea de vſitata exploratione, cum perpetrati homicidij autor ignoratur, qua iubetur qui ſuſpectus eſt, manum cadaueri mortui imponere. Hîc ſi vel ex vulnere accepto, vel ex ore aut naribus cadaueris cruor manat, reus condemnatur qui manum appoſuit. At ſi non effluit ſanguis ad contactum, tanquam innocens dimittitur. Ego ſane optarem hanc explorationem, vel omnino non fieri. Nam eſt & ſuperſtitioſa, & contra ordinem diuinum: Vel fieri non ſerio, hoc eſt, non vt certum inde petatur de facto argumentum, ſed vt iſto pacto eliciatur ſpontanea confeſſio. Sed quid dico? Res ſerias in timore Dei iuxta ordinem diuinum agi præſtaret. Hic fortè aliquis mihi obijciet ſanguinem Abelis, clamantem vindictam de

terra.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

terra. Reſpondeo, Iſte clamor nihil aliud fuit quam terribilis morſus conſcientiæ in Caino, propter fratricidium perpetratum. Talem clamorem audiunt in Conſcientia ſua omnes homicidæ: Vel ſaltem in agone mortis audituri ſunt.

Ridiculum præterea & ſuperſtitioſum iudico nouum illud inuentum, quo fœmina ſuſpecta propter Magiam imponitur in aquam, neſcio quomodo ligatis manibus & pedibus. Hic ſi non ſubmergitur, quæ erat ſuſpecta, ſcelus non elemento aquæ ſed ignis expiandũ eſſe colligunt. At ſi ſub mergitur, vt innocens dimittitur. Hoc inuentum vt ſuperſtitioſum, & ludibrium Satanæ, prorſus damno propter cauſſas quas paulo antea ex decretis adduximus. Quod autem ſomniant de pœnæ genere, vanum commentum

eſt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

eſt. Liber enim relinquitur magiſtra-tui puniendi modus, ſiue per aquam, ſiue per ignem, ſiue per gladium, modo puniat & non indulgeat ſceleribus ignauia, aut intempeſtiua miſericordia, in ſocietatis humanæ detrimentum.

Quartus modus diuinationis Magicæ fit per reſponſa, quæ dat Diabolus, vel per viuos homines, vel per laruas mortuorum hominum. Vtrumq; genus damnat Deus in ſua lege ſupra à nobis recitata ex cap: 18. Deut: Prius cùm ait: Non ſit qui interroget Pythonem, & ſextum locum occupat, Poſterius cùm ait: Nec quærens à mortuis, & octauo loco ponitur. Sed de his duobus generibus breuiter dicemus. Quorum prius dicitur reſponſum per Pythonem. Pytho

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

nomen eſt ſerpentis, quem iaculis ſuis confecit Apollo, vnde & ipſe Pythius eſt dictus. Et, quoniam Apollo Pythius à facto denominatus, celebris erat propter oracula, nomen πύθων tranſlatum eſt ad ſignificandum diuinatorem ſpiritum, quo afflati prædicebant futura. Ipſi autem qui hoc ſpiritu correpti erant vocabantur Pythonici. Nam cum Pythia oracula præferebantur Dodonæis & Ammonæis, vel Crœſo teſte, tranſlatum eſt nomen à ſpecie ad genus per Synechdochen. Ex quo factum eſt vt fœminæ, quæ correptæ Dæmonio reſponſa dabant, dictæ ſint Pythoniſſæ. Plutarchus affirmat olim Pythonicos appellatos fuiſſe ἐγγαστριμύθους, quaſi dicas ventriloquos, quod nomen habent 70. interpretes Leuit: 19. οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐγγαστριμύθους, non ſequemini ventriloquos id eſt Pythones.

nes. Hinc facilè eſt intelligere quid ſignificet in Moſe Pythonem interrogare, videlicet quod Pythonem interrogare ſit Pythoniſſam, id eſt, quamlibet magam interrogare, quæ per ſpiritum immundum, quem familiarem habet dat reſponſa. Huiusmodi ſpiritum eiecit Paulus è puella, vt eſt Actorum 16.

Alterum genus diuinationis, quod fit per reſponſa eſt, cùm laruæ mortuorum ad precamina magica, humano cruore adhibito, apparent & dant reſponſa. Vocatur autem hæc impoſtura νεκρομαντία quam Varro allatam eſſe à Perſis teſtatur, qua & ipſum Numam, & poſtea Pythagoram Philoſophum vſum fuiſſe commemorat. Huius impoſturæ mentio fit 1. Regum 28. vbi ad petitionem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Saulis Pythoniſſa producit laruam Samuelis, quem Saul interrogat de futuro euentu. Nullo enim pacto putandum eſt, quod ipſum Samuelem impura fœmina à mortuis excitauerit. Solius enim Dei eſt mortuos excitare, ſed laruam arte Satanæ repreſentantem imagine Samuelem in medium produxit. Nec obſtat quod ſcriptura eam laruam Samuelem nominet, quia ſolent imagines rerum earum nominibus appellari, quarum ſunt imagines, quemadmodum Auguſtinus in huius quæſtionis deciſſione teſtatur. Etſi autem Diabolus ita interrogatus interdum dat vera reſponſa, vt hæc Samuelis larua vera prædixit & de morte Saulis & de morte filij eius: Tamen conſilium ipſius eſt, non vt veritati patrocinetur, ſed vt homines, qui ipſum interrogant paulatim

ſuis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſuis laqueis inuoluat, donec eos totos poſſederit. Ideo Chriſtus Dæmones (aſſeuerantes illam magnam veritatem: Tu es Chriſtus filius Dei) ſilere iuſſit, vt nos doceret veritatem à Diabolo nec quærendam, nec audiendam eſſe. Idem nos docet Pauli factum Actor: 16. Nam tametſi Pythoniſſa vera dixit, clamans quotidie poſt Paulum & eius ſocios: Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis; tamen Paulus hoc moleſtè ferebat. Quare & eiecit à puella Pythonem, ſignificans quod ne veritas quidem ſit audienda à Diabolis.

DE PRAESTIGIIS MAGICIS.

DIuinationi Magicæ ſubijcit Moſes præſtigias magicas, quarum Mercurius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

dicitur eſſe inuentor. Sunt autem præſtigiæ duplices, videlicet, Circulatoriæ & Magicæ. Illæ propter ineptias deridendæ ſunt, de quibus nos hic non agimus: Hæ propter impietatem damnandæ & deteſtandæ ſunt. Sunt enim præſtigiæ illuſiones Diabolicæ, quibus oculi humani ita illuduntur, & quaſi præſtringuntur, vt obiectum oculis aliud videatur eſſe quâm reuera ſit; vnde Præſtigiatores magici dicuntur, qui rem aliquam oculis obiectam arte Magica mutare videntur. Nam reuera non mutant, ſed oculos præſtringunt, vt mutata videatur. Non enim poteſt Diabolus creaturas Dei re ipſa tranſmutare, ſed tantum humanis ſenſibus illudere, quemadmodum ſupra ex Auguſtino docuimus. Nullo igitur pacto credendum eſt Diabolos transformare re-

rum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rum naturas, & mutare rerum ſpecies. Proinde cùm quæri ſolet, num Sagæ & veneficæ mulieres noctu ad certa loca conueniant, transformatis corporibus & conuiuentur, certo ſtatuendum eſt illuſionem Diabolorum eſſe, qui & illarum & eorum quibus occurrere videntur, oculos præſtringunt, vt putent ſe videre quod nuſquam eſt. Videtur quidem hoc ſagis ipſis, ſed reuera eſt Diabolorum illuſio. Imponunt enim iſti callidi hoſtes miſerorum ſenſibus, vt credant omnia reuera agi, quæ nihil ſunt niſi ſpectra quædam & præſtigiæ. Quod ſi Præſtigiator circulator oculorum aciem ita præſtringere poteſt, vt homines aliquid fieri putent, quod non fit; Quid non poterit ille nequam ſpiritus, qui mille artifex eſt? Hæ ſpirituales nequitiæ ſunt princi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

pis, cui poteſtas eſt aëris, agentis in filijs contumaciæ & impijs. Sed age quædam harum præſtigiarum exempla videamus. Omitto fabulas de ſocijs Vlyßis, qui mutati dicuntur in beſtias, apros, leones &c. Item de ſocijs Diomedis, qui in aues verſi feruntur. Nectanebus Magus, cuius antea meminimus, cùm Philippus rex Macedonum, non parum dubitaret an Olympias vxor concepiſſet ab Ioue Hammone, aut ab alio, vt Olympiadem à ſuſpicione liberaret, ſuis Magicis præſtigijs effecit, vt cùm iam ſederent ambo Philippus & Olympias in celebri conuiuio, multis ſatrapis præſentibus, ſpectrum quoddam magno cum impetu ventorum in forma draconis veniret in aulam conuiuij, accederet Olympiadem, eamq́ oſcularetur: Quem illa viciſsim eſt amplexa & oſculata.

culata.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

culata. Quo facto ad horas aliquot in aquilam mutatur & auolat. His præſtigijs deceptus Philippus, credidit verè ex Ioue concepiſſe Olympiadem, ac ita placatus eſt.

Ad ſanctum Macharium in deſerto morantem, venerunt parentes cuiuſdam virginis, quam amiſerant, ſic tamen quod putarent eam in vaccam eſſe conuerſam, quia non poterant aliam quam vaccæ formam videre. Adducentes igitur filiam ad Macharium, rogabant orationem ab ipſo ad Deum fieri, vt reſtitueretur ei humana forma. Hoc audiens Macharius, inquit: Virginem video non vaccam. Habebat oculos ſpirituales ideo Satan non poterat ſuis præſtigijs ipſum fallere vt parentes & filiam; quorum oculis ſic illuſerat ſpiritus nequam, quod iuraſſent verè hoc geri, quod ipſis ob

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

oculos verſabatur. Orante autem Machario pro virgine, non vt humanam ſpeciem, quam nunquam amiſerat, reciperet, ſed vt Deus hanc illuſionem Diaboli ab ea auferret, aperti ſunt oculi parentum & filiæ, cognouerùntq; hoc totum, quod ipſis videbatur ſeriò geri, ludibrium merum Satanæ fuiſſe. Refertur etiam hiſtoria de quodam Ægyptio, qui cùm veſano amore alterius vxoris arderet, accedit magum, ipſum rogat numerata pecunia vt ſua arte excitet odium inter coniuges, faciàtque diuortium inter Maritum et Fœminam quam deperibat. Magus ergo ſuis præſtigijs effecit, vt pulcherrima fœmina verſa in equam videretur; quam cernens Maritus in lecto ſuo cubantem, turbatur, ſurgit, rem proponit eidem Machario, qui ſimili modo vt parentes &

puel-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

puellam à præſtigijs Satanæ liberauit. Cùm tanta ſit aſtutia & potentia Satanæ in ludificandis ſenſibus hominum, quid putas illum facere vt mentes præſtigijs ſuis illudat, vt homines perdat? Ab huiuſmodi Diabolicis præſtigijs originem ducit, Inuocatio ſanctorum, Purgatorium et miſſa papiſtica pro viuis & mortuis; adeò vt res eò tandem venerit, vt ſi quis alium vellet è medio ſublatum, ſacrificulum conueniret, numerata pecunia vt miſſam muſsitaret, quam vocant, REQVIEM, pro viuo tanquam iam mortuus eſſet. Et ſæpè expectationi, procurante Satana, euentus reſpondebat, nec pudet Pontificios in ſuis ſcriptis huiuſmodi exempla referre.

Etſi autem præſtigium & faſcinum ſignificatione conuenire videntur, ex quo fit vt ſæpè promiſcue vſurpen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

pentur à ſcriptoribus : tamen paulo latius patet faſcini nomen. Nam duplex eſt faſcinum, videlicet, Natura malignum & Magicum.

Natura malignum eſt, quod non tam voluntarium eſt quam peculiaris naturæ in quibuſdam hominibus & beſtijs. Fit autem hoc faſcinum aliàs viſu, aliàs voce, aliàs tactu, aliàs donatione.

Viſu fit, cum ſolummodo aſpectus nocet, vt fœminæ menſtruoſæ aſpectu ſpecula vitiant. Baſsiliſcus viſu Peſtilenti extinguit herbas, necat arbores, corrumpit auras, ita vt in aëre nulla alitum impune tranſuolet.

Ferunt hominem à lupo præuiſum ſubito conſternari & vocem amittere, atq; vice verſa, ſi homo prius lupum viderit, eum eadem pati. Fertur in Sardinia fœminas eſſe, quæ ſi iratæ ali-

aliquem aſpexerint, viſu perimant. Sunt etiam homines quidam adeo malignæ naturæ, recens natis aſpectu noceant. Quò illud Virgilij pertinet: Neſcio quis teneros oculos mihi faſcinat agnos. Nam vt arcu ſagitta magno impetu in ſcopum fertur: Ita virus oculorum malignorum, rem obiectam penetrat eiq́; nocet. Nulli dubium eſt infici interdum oculos ex lippitudine oculorum aliorum. Eiaculantur enim oculi lippi ſpiritus Peſtilentes, quibus aliorum oculi læduntur, iuxta illud Ouidij.

Dum ſpectant læſos oculi, læduntur & ipſi,
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

Veriſimile eſt ergo etiam virus animi per ſpiritus viſiuos contagione animi infectos, effundi aliquando in alios homines, præſertim ſi conuerſatio fuerit diuturnior.

Voce

Voce fit, cùm peſtifera laudatione rebus aliquid incommodi accedit. Solinus ſcribit quaſdam in Aphrica hominum familias eſſe, quæ voce & lingua effaſcinant ex quadam naturæ malignitate, quæ ſi impenſius forté laudauerint pulcras arbores, ſegetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, canes generoſos, pecudes paſtu & cultu opimas flacceſcant paulatim & emoriantur. Et apud nos ſunt, qui non ferunt ſuos equos aut canes impenſius laudari, præſertim ab ijs quorum dubia eſt amicitia. Putant enim mali ominis eſſe. Quod etſi ſæpè experientia comprobatur, velim tamen pios minimum tribuere huic rei, cùm ſuperſtitione non careat.

Tactu fit, cùm parum auſpicati hominer fœtus recens natos at-

tin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tingunt. Sunt enim mulieres, qui puerulos faſcinant ſolo contactu & multi ſurculos & plantulas contactu lædunt, vt moriantur.

Donatione ſeu munere non-nulli etiam læduntur, vt cùm parum auſpicatæ fœminæ recens natis lac præbent, aut etiam inimici homines aliquid donant ſuis aduerſarijs. Eſt enim veriſsimum dictum: Inimicorum dona nocent, id quod Aiax ſuo malo agnouit, incumbens in gladium ſibi ab Hectore hoſte donatum. Verum eſt, inquit, prouerbium, quo dicitur: Hoſtium dona non dona ſed noxæ.

Magicum faſcinum eſt, cùm vel ſenſus hominum præſtringuntur, vt aliud putent ſe videre, audire, palpare, quâm reuera eſt. Cuius rei ſuprà exempla dedimus; vel cum cor-

pus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

pus totum malis artibus læditur, vt tandem ad extremam aciem deueniat, adeo vt totum pereat; vel cùm mentes hominum ita ligantur, capiuntur & inficiuntur magicis verbis, vt homines compotes mentis non ſint, ſed quodammodo ſtupeſcant, ex quo fit, vt præpoſterè de rebus ſuis iudicent. Nam voluptuaria quadam titulatione permulſi, pericula & incommoda ſua non intelligunt, ſed exiſtimant ſe eſſe felices & à magno errore liberatos. Hinc tranſtulit Paulus vocabulum faſcini ad Gall: 3. vbi inquit O: ſtulti Gallatæ, quis vos faſcinauit vt non crederetis veritati? Vt ergo faſcinum magicum ſtupidos facit: Ita ſpirituale ἀνοήτους *reddit. Sed vide quæ in locum Pauli Lutherus annotauit.*

De

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

TERtio loco Moſes Augurium & Auſpicium ponit, videlicet cùm diuinatio petitur ex auium geſtibus ſeu garritu. Apud omnes aquila fauſtum ſucceſſum ſignificauit; volans, citra laborem fauſtiſſimum; ſedens, fauſtum, ſed non ſine labore. Contra cornix cornicans infauſtum ſignum habetur. Quo illud Virgilij pertinet.

Sæpè ſiniſtra caua prædixit ab ilice cornix.

Corui crocitantes, aut noctuæ cucubantes ſupra domos, mortem alicuius vulgi iudicio prænunciant: Bubones ſimiliter bubulantes infauſti ominis ſunt, iuxta illud:

Ignauus bubo dirum mortalibus omen.

Item:

Bubulat horrendum ferali carmine Bubo.
Humano generi triſtia fata ferens.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Pica auis in vicino loco, vel ſupra domum cantillans, hoſpites nouos aduenturos putatur ſignificare, & ſanè ſæpè euentus reſpondet, & ſæpè non. Huiuſmodi omnia auguria tutiſſimum eſt aſpernari, tanquam ludibria Diaboli. Quod etiam gentilis Poëta fecit, cùm de occiſo vate ſic ſcribit:

Non tamen augurio potuit depellere peſtem.

Quid enim vanius eſt quam ad regendas noſtras actiones, & expectandos euentus actionum noſtrarum, obſeruare in quam partem aues volitent, aut quomodo aut vbi garriant? Huius ſuperſtitionis etiam eſt inſpectio extorum animalium, cuius vanitatem Dux quidam Athenienſis ſcitè reprehendit. Nam cùm Pruſias rex negaret ſe audere pugnare, quod exta prohiberent, reſpondit,

At

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

At tu, inquit, carunculæ vitulinæ mauis quam Imperatori veteri credere? Proindè laudandum iudico reſponſum Hectoris quod eſt Iliados 12. qui cùm Polidamas ex volatu aquilæ vnguibus tenentis ſerpentem prædiceret augurium contra Troianos eſſe, reſpondit, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι περὶ πάτρας. Optimum augurium eſt pugnare pro patria.

DE MALEFICIIS.

QVarto loco in Moſe ſequitur: Neq; maleficus, ſcilicet ſit inter vos, Malefici in genere dicuntur omnes, qui quouis modo alijs nocent & malefaciunt iniuſtè? Et maleficium dicitur, quicquid improbè committitur. Hinc ad certum genus nomen transfertur κατ᾽ ἐξοχὴν, vt male-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſici dicantur artium magicorum periti, qui ſuis artibus ad quiduis vtuntur & maleficium idem ſit quod magia illa infamis. Tertiò ab hoc genere rurſus ad certam ſpeciem generi ſubiectam transfertur, vt hoc loco. Specialiter enim hîc malefici dicuntur propter facinorum deteſtandam abominationem, qui arte magica hominibus, animalibus aut frugibus malignè nocent, aut eas de loco in locum transferunt; quorum facinus deteſtandum maleficium à Moſe nominatur. Admodum familiare eſt maleficis imagines cereas, filis per omnia membra tractis, eorum hominum facere, quibus nocere volunt. Has imagines baptizatas, & alijs ceremonijs conſecratas, in locum ſecretum ſeponunt, vt arte ſua affligant inimicos pro arbitrio. Si enim volunt manum inimici torquæ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

torquæri, pungunt vel incendunt manum cereæ imaginis. Si volunt claudũ fieri, vulnerant vel incendunt pedem alterum. Si volunt eum capite laborare, pulſant vel incendunt caput. Hic Diabolus, permittente Deo, ad præcamina maleficorum promptus adeſt & exequitur, quatenus illi à Deo permittitur, vt miniſter, imperata veneficorum.

Venefica pecunia vel largitionibus corrupta, adimit viro potentiam maſculam & exiſtimat ſe in ſuam cuſtodiam reponere virile membrum. Effectus ſanè ſæpè votis reſpondere videtur, Diabolo adhibente veneno vires clam eneruante. Eadem rurſus cùm volet reſtituit eodem miniſtrante. Verum quòd ipſa putat ſe habere in cuſtodia aliquid, præſtigium Diabolicum eſt. Huc Philtrum pertinet.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Sed ſciendum eſt duplex eſſe Philtrum, vnum Naturale & laudabile: Alterum Magicum & damnabile, quod huius loci eſt. Philtrum naturale eſt cùm honeſti mores, pietas & probitas aliquem ad amorem honeſtum inuitant. Vnde Menander: Philtrum optimum boni mores ſunt. Magicum Philtrum eſt, quicquid amoris conciliandi gratia arte Magica paratur, ſiue ſit poculum, ſiue res alia, ſiue nuda incantatio, qua impurus amor, ſeu potius furor, conciliatur: Iuxta illud Ouidij:

Philtra nocent animis uimq; furoris habent.

Vt pecora inimicorum moriantur, veneficæ infodiunt in terram, neſcio quas imagunculas & ineptias, in quibus prorſus nulla vis eſt per ſe ad nocendum animalibus.

Saga

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Saga acceptas aqua plenas ſcopas leuat in altum, excutit aquam in aërem vt pluuiam efficiat. Hic ſæpè Dæmon præſto eſt & imparata exequitur.

Malefica pacta mercedem dat nautæ nodos, quibus ventus excitatur pro ipſius arbitrio. Et refertur neſcio de qua anicula, quæ dedit cuidam in funiculo tres nodos: Soluto primo, inquit, habebis aërem placidum: Si ſecundum ſolueris habebis, fortiorem: Si tertium, caue tibi. Tempeſtas enim erit. Quidam ſcriptor hac arte nobilitat Noruagicas fœminas. Huius generis maleficÿ meminit Virgilius cum ait:

Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas uult, aſt alijs duras immittere curas.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Siſtere aquam pluuijs, & uertere ſydera retro.
Sub pedibus terram, & deſcendere montibus or-
nos.

Sunt qui malleis maleficis oculos furum abſentium & ignotorum excutiunt, multo furibus deteriores: Digni ſanè, qui pro vno oculo binos amitterent. Sed de maleficijs ſatis.

DE INCANTATIONE.

ETſi hebræa vox latius patet & in bonam partem interdum accipitur: Tamen latinum verbum incantare, eſt in perſonam aut in rem quamlibet carmine aliquid moliri, præter naturam & contra ordinem diuinum. Vt præpoſitione IN motus in rem aut perſonam deſignatur: Ita verbo CANTO modus agendi ſignificatur. Præter naturam dico, quiá nulla efficacitas per ſe eſt in verbis ſeu car-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

carminibus incantatorum, id quod ſu-
prà in ſecunda quæſtione demonſtra-
uimus. Contra ordinem diuinum addo,
quia non ſolum pugnat incantatatio
cum natura & primo præcepto, verũ-
etiam peculiari legi Dei prohibetur,
& damnatur, tanquam res Deo abo-
minabilis, quemadmodum ſuprà de-
claratum eſt.

*Verbo excantandi effectus in-
cantationis ſignificatur.* Excantare
enim eſt incantamentis expugnare &
ſuperare pro voto rem vel perſonam,
in quam incantatio dirigitur. Inter-
dum tamen promiſcuè ponitur incan-
tare pro excantare.

Porrò duplex eſt incantatio, Nu-
da vna, quæ ſolis verbis peragitur,
altera Veſtita geſtibus & ceremonijs
magicis, de quibus ſuprà monuimus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Quod apud gentes ignaras Dei fuerit incantationis vſus multa teſtantur teſtimonia, quæ ſuprà attigimus. Virgilius ait:

Carmine uel cœlo poſſum de ducere Lunam,
Ducite ab urbe domum mea Carmina, ducite
Daphnim.

Dicuntur autem omnia illa carminibus, id eſt, incantatione fieri in quibus verba, carmina, præcationes, imprǽcationes, & adiurationes contra ordinationem diuinam adhibentur. Nec intereſt ſiue ſacra ſint verba, ſiue profana, quæ adhibentur. Nam verbum Dei profanatur, quoties contra eius verum vſum, de quo ſupra diximus, vſurpatur. Hîc merito quæri poteſt de incantatione ſerpentum obſtruentium aures ad voces incantatorum, cuius & poëtæ & ſcriptura meminerunt.

Virgi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Vigilius.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
Et Ouid:
Viperias rumpo uerbis & Carmine fauces.

In Pſal: 58. hæc verba ſunt: Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurde obturantis aures ſuas ne exaudiat voces incantantium & venefici incantantis, ſapienter. Atq; ita non ſolum apud profanos ſcriptores, verumetiam apud ſacros celebre eſt carminibus recitatis cogi ſerpentes & aſpides, vt virus ponant & manſueſcant; non quòd in carminibus recitatis ſit vlla vis, ſed quia Diabolus ſe miniſtrum incantatoribus præbet, vt homines in ſuos laqueos pertrahat.

Sed non immeritò miretur aliquis quòd ſerpentes & aſpides obturent aures, ne audiant incantamenta. Nam ſi non audirent, nullius eſſent

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

efficaciæ. Hinc aliquis ſic fortè colligit. Si obturatio aurium in ſerpentibus & aſpidibus eſt naturalis, profecto incantationes ipſas eſſe naturales veriſimile eſt, cum effectus naturalis ſit cauſſæ naturalis. Reſpondeo. Serpentes & aſpides nequaquam ſunt natura edocti, vt obſtruant & obturent aures ad voces incantantium, ſed idem qui efficax eſt in carminibus incantatorum pro ſuo arbitrio facit, vt ſerpentes aures obturent, vel non, vt ita perſuadeat hominibus in ſola pronunciatione & auditione verbi ineſſe efficaciam, quo paulatim eripiat hominibus verum verbi Dei vſum, nec fruſtrà hoc conatur Satan. Hodiè enim multos videmus, qui audiunt verbum & putant ſe operæprecium facere verbum audiendo, etiamſi nec credant nec viuant ſecundum verbum. Sed pij

norunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

norunt regulam: Beati qui audiunt verbum Dei et cuſtodiunt illud. Nam auditum & non cuſtoditum mortua litera eſt.

DE MAGIA SPECIALI.

SEPtimo loco Moſes magiam videlicet ſpecialem ponit. Alioqui enim magia complectitur omnes artes damnatas & prohibitas à Moſe in lege quam ſupra adſcripſimus. Eſt autem Magia ſpecialis non illa, quæ nocet, hominibus aut alijs rebus damnum & nocumentum infert, ſed quæ prodeſſe videtur. Ita enim Suidas diſcernens inter γοητείαν, μαγείαν & φαρμακείαν ait: μαγεία eſt, inuocatio Dæmonum beneficorum ad aliquid conficiendum bonum. γοητεία fit per coactionem mortuorum etiam inuocatione. φαρμακεία veneficium, fit cùm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

aliquid alicui porrigitur ſumendum ore, quod mortem ſit allaturum certis incantamentis præparatum. Hæc Suidas. Sed veneficij nomen poſteà ad totum genus tranſfertur.

Quoniam autem magia hæc ſpecialis ad aliquid conficiendum bonum, vt aiunt, ordinatur, Iamblichus beneficis Dæmonicis nimium tribuens, non vult eam accuſari, nedum condemnari. Ita enim ait: Non oportet artem totam accuſari tot ſeculis vſu & magno labore comprobatam. Sed vbi ò Iambliche probaueris Dæmonas eſſe beneficos, quod nunquam poteris, niſi mel veneno tinctum bonum dixeris: Vbi oſtenderis inuocationem Dæmonum ſtare poſſe cum vera Religione, quod non facies donec hoc oraculum ſteterit

Domi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Dominum Deum tuum odorabis & illum ſolum coles; & vbi monſtraueris omnia quæ habent multorum ſeculorum vſum, & magno fiunt labore eſſe licita, quod tunc præſtabis, quando vicia omnia, quæ inde vſq; à principio præualuere, iuſtificaueris, quæ ſanè habent, proch dolor, & vſum longum, & laborem plurimum. Cum hæc, inquam, feceris, tibi ò Iambliche aſſurgemus, & laudem tuendæ veritatis tribuemus.

Verum quid tibi ò Iambliche hoſtis & perſecutor nominis Chriſti, & plurimorũ ſimpliciũ hominũ ſeductor, vt deficerent à Chriſto, accidit? An non tibi ipſi exitio ars tua quã prædicas fuit? ſed breuiter hiſtoriã adſcribemus, in qua videre eſt quàm aſtutè diabolus hominibus inſidiatur, vt plurimorũ ſanguis effundatur. Scribunt ſub

Valente.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Valente imperatore Libanium Sophiſtam & Iamblichum alectryomantiam (id eſt, diuinationem per gallum gallinacium) feciſſe, inquirentes quis in regno Valenti ſucceſſurus eſſet. Eſt autem alectryomantia, vt fertur, huiuſmodi. Literæ 24. græcæ pulueri inſcribuntur & harum vnicuiq; tritici aut hordei granum imponitur. Deinde gallus dimittitur, carminibus quibuſdam interim & incantamentis recitatis, & animaduertitur à quibus elementis grana capiat, quæ coniuncta id quod quærebatur oſtendunt. Id igitur, cum Libanius & Iamblichus feciſſent, cernebant gallum granum primum ex θ, alterum ex ε, tertium ex ο, quartum ex δ, ſumſiſſe, quo fiebat vt ambigua hæc eſſe ſignificatio θεοδ. Cum vel Theodorus, vel Theodotus vel Theodulus vel Theodoſius

ſigni-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſignificari videretur. Eius rei certior factus Valens, multos iis nominibus vocatos, ob ſuſpicionem interemit, & ipſos diuinatores inquiſiuit. Quo circa Iamblichus crudelitatem eius metuens veneno hauſto, vitam ſibi ademit.

Sed videor mihi audire quid noſtri obiiciant. Diſcrimen clamitant permagnum eſſe inter Ethnicorum magiam & θεουργίαν (vt honeſtiori vocabulo vtamur) Chriſtianorum: illi enim Dæmonas, hi ſanctos inuocant, Illi profanis, hi ſacris verbis vtuntur: illi characteras ignotos, hi ſignaculum crucis vſurpant. Vide quæſo aſtutiam Satanæ, pingentis ſuas impoſturas pietatis fuco. Quantum enim ad inuocationẽ attinet, nihil plane intereſt. Nam ſiue Dæmonas inuoces, ſiue ſanctos, à Deo defeciſti, cuius ſolius cultus eſt inuocatio. Si

M addis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

addis Chriſti nomen & ſacra Dei verba, item ſignaculum crucis rem totam polluis abuſu, vt qui nec mandatum nec promiſsionem, ſed interdictum & comminationem habeat. In characteribus, qualeſcunq; ſunt, nulla eſt efficacia nec natura, nec ordinatione diuina, quemadmodum ſupra demonſtratum eſt.

Verùm, vt vanitas illorum qui pietatem prætendunt manifeſtior fiat exemplum quod in papatu vſitatiſsimum eſt, adijciamus. Si quis inquiunt, laborat Epilepſia, & aliquis interueniens in laborantis aurem clamauerit: Balthaſar, Melchior & Caſpar te ſanent, mox virtute huius vocis ſanabatur ægrotus. An non obſecro perinde eſt, ac ſi quis manifeſtè Dæmonas inuocaret? Hoc profectò fatebitur quiſquis vel ad limen pietatis ele-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tis elementa ſalutauerit. Sed quid amplius faciunt? Vt ſecurus reddatur aduerſus Epilepſiam qui ſic Magicè eſt ſanatus, iubent eum alligare ad collum nomina trium regum, Balthaſar, Melchior & Caſpar, vnde hos lepidos verſus fabricarunt:

Caſpar fert Myrrham, Melchior Thus, Balthaſar, aurum.
Hæc tria qui ſecum portarit nomina regum.
Soluitur à morbo Domini pietate caduco.

Hic coniungunt Belial & Chriſtum inter quos nunquam conueniet. Confundantur igitur omnes, qui ſub quauis ſpecie à Deo ad non ordinata & illicita media cunfugiunt. Quicunq; hîc quærunt aufugia quibus ſe excuſent, quærunt præſipitia vnde ad poſtremum deycientur in infernum. Qui ergo Deum verè timent, nihil tentent, quod vel mani-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

feſté contra Deum eſt, vel de quo iuſta dubitatio eſſe poterit.

Sed quid, inquies, dicis de anulo, quo dicitur curari Epilepſia? In Anglia enim ante lucem Euangelij illic ortam, creditum & exploratum ſcribitur, quod ſi anulus fieret ex auro, à rege Angliæ, die quem vocant Paraſceues, oblato ſuper crucem, valeret contra Epilepſiam, ſi laborantis digito imponeretur. Profectò non dubito Diabolum hoc ſuo miraculo voluiſſe confirmare idololatriam, et ligni crucis impiam adorationem in hominum pernitiem. Nec plus tribuo facto regis Galliæ. Fertur enim quod ſi quis Struma laborans veniret ad regem Galliæ et rex attingeret ægrotum & dixerit: Rex te tetigit, Deus te ſanat, mox ſanetur. Quid enim hoc aliud eſt quàm ludibrium Satanæ?

Sed

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Sed vtrobiq; & in Anglia & in Gal-
lia ad lucem Euangelij iſtas Diaboli-
cas tenebras euanuiſſe credo. Sed de
his ſatis, ſuperq́;.

CONCLVSIO.

HActenus de ſuperſtitione Magica diximus, quæ iudicauimus digna eſſe commemoratione, idq; in hunc finem, vt pij admoniti deteſtentur, execrentur ac fugiant omnes illicitas artes à Diabolo in mundum inuectas, vt hominibus ſcientiam ſalutis veram adimat, & in ipſius locum ſuas impoſturas & laqueos ſubſtituat, in contumeliam Dei & in hominum certiſsimum interitum. Nunc coronidis loco pauca adyciemus.

Primùm Generalem inſtructionem, qua quiſq; erudiatur, quomodo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſe armet aduerſus magicas impoſturas, trademus.

Deindè conſilium dabimus miniſtris Euangelij, quomodo cum Magis agent, vt eos ab errore ſuo reuocent.

Poſtremò magiſtratui præſcribemus quid ſequi poterit, bona conſcientia cum huiuſmodi triſtes caſus offeruntur.

DE PRIMO.

ETſi inſtructio generalis, qua quiſque erudiatur quomodo ſe aduerſus Magicas impoſturas armet, admodum facilis eſt, & ſi vno verbo dixeris vnam pietatem ἀλεξιφάρμακον eſſe omnium malorum, totum dixeris: tamen vt plenior ſit inſtructio, diſtinctius agemus. Quicquid enim diſtinctè traditur, citius percipitur, perfectius cognoſcitur, melius retinetur

tinetur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tinetur et ſuauius recolitur. Ante omnia ergo tenenda eſt hac regula tanquam fundamentum. Omne malum aut culpa eſt, aut ex culpa. Malum culpa, peccatum eſt: Malum ex culpa pœnæ dicitur. Quod culpa ſit hominis propria, nemo, vt opinor, inficiabitur. Nam illorum dogma, qui Deum autorem peccati faciunt, noſtræ eccleſiæ magno conſenſu & iuſtiſſimè deteſtantur. Quod autem malum ex culpa, ſeu propter culpam ſit à ſolo Deo, confirmatur dicto Domini, quod eſt Amos 3. Nunquid erit malum in ciuitate quod Dominus non fecerit? Hoc autem malum Dominus facit, nunc efficaciter nunc κατὰ συγχώρησιν id eſt, permiſſiue, ſednunquam iniuſtè. Veriſſimum eſt enim cuiuſdam patris dictum. Nec naturæ Dei nocere quiſquam poteſt: Nec

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

natura Dei nocere quicquam iniuſtè poteſt; nec natura Dei nocere iniuſtè quemquam patitur. Et Seneca verè ait: Nemo ſine ſuo vitio miſer eſt.

Ex hac regula tanquam ex immoto principio concludat pius apud animum ſuum, quod nec Diaboli nec Magi, nec alij homines poßint ſibi nocere citra culpam, quam Dominus iuſto ſuo iudicio, & paterna miſericordia punit. Ideo Iob, cùm Diabolus ipſe corpori morbum, familiæ necem, & fortunis vim per Chaldæos intuliſſet, ait: Sit nomen Domini benedictum: Dominus dedit Dominus abſtulit: Et addit: Etiamſi me occiderit in ipſum ſperabo, Nec dißimulat peccatum ſuum, cùm agnoſcit redemtorem. Sciuit ergo Iob, nec Chaldæos ſuis artibus, nec Diabolum ſua malitia ſibi nocere potuiſſe, ſine ſapenti

Dei

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Dei conſilio, iuſto iudicio, & paterna miſericordia.

At hîc fortè obiecerit alquis, Abel citra culpam occiditur à fratre:. Baptiſta innocens trucidatur ab Herode. Reſpondeo. Nec Abel, nec Iohannes culpa carebant digna eo mortis genere, quo ſunt affectia. Imetſi enim perſonæ reſpectu, & Abel & Iohannes innocens erat coram iudicio humano: tamen reſpectu naturæ vicioſæ, vterq; reus erat coram Deo & dignus poena. Si ergo perſonam reſpicis per ſe, δοκιμασία fuit: Si naturam, τιμωρία iuſta: Si Cain, & Herodem, crudelis & iniuſta tyrannis: Si Deum, iudicium & miſericordia: Si eccleſiam, exemplum fortunæ eccleſiæ totius in hac vita.

Hac regula firmiſsimè in animo conſtituta, proximum eſt, vt à

culpa abſtineat qui in malum propter culpam incurrere nolit. Nam propter iniquitates corripit Dominus hominem Pſal: 39. Et quia impoßibile eſt, vt Nazianzenus ait: Hominem eſſe & non peccare, quatuor facienda ſunt. PRIMVM, Summa cura cauenda ſunt peccata voluntaria, ſeu contumaciæ, quibus excutitur Spiritus ſanctus, amittitur fides, vaſtatur conſciencia, & homo auerſus à Deo Satanæ ſe mancipat, rurſus ſubiectus maledictioni diuinæ, & morti æternæ, donec reſipiſcat. Ex quo fit, vt Satanas in eo ſit efficax, ad Epheſ: 2. DEINDE peccata quæ ex ignorantia et infirmitate quotidiè etiam à ſanctißimis committuntur, vera pœnitentia, quæ nititur merito precioſi ſanguinis Chriſti, eluenda ſunt; quorum quotidiè ex mandato Domini remißionem

nem

nem petimus. Huc illud Iohannis pertinet: Si quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris, & non pro noſtris tantum, ſed pro totius mundi.

TERTIO ardentibus precibus pugnandum eſt contra Diabolum & eius membra. Nam nulla re ita Diabolus terretur & repellitur à nobis, atq; oratione ardenti, quæ à pio pectore proficiſcitur. Sicut enim muſca, quantumuis magna fuerit, ab olla ferueute fugit: ita Diabolus fugit ab homine cuius cor ardet vera Dei inuocatione, qua Deo arctius iungitur. Atq; hoc vult Iacobus cum ait: Subditi eſtote Deo, & reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis.

QVARTO in hunc modum animo tuo compoſito, ſubijcies te ſapientiſſimæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

mæ optimi Patris prouidentiæ, iuxta verbum eius (omnibus curioſis carnis dubitationibus & quæſtionibus excluſis) in vero timore, inuocatione, gratiarum actione & obedientia, cùm in cruce, tùm in tota vita; certus, quòd ærumnas huius vitæ exceptura ſit tandem ſempiterna felicitas, quæ nunquam artibus Satanæ aut vllis alijs aduerſis interrumpi aut minui poterit. Hinc futurum eſt, vt feras patienter quacunq; ratione Deus tuam fidem explorare velit, certo tibi perſuadens, quòd iuxta regulam Pauli: Omnia diligentibus Deum cooperantur in bonum, ad Rom: 8. Hæc regula dulciſſima promiſſione, quæ eſt Eſaiæ 54. confirmatur: Montes mouebuntur, & colles contremiſcent, miſericordia autem mea non recedet à te, nec fœdus pacis meæ mouebitur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

dicit miſerator tuus Dominus. Hinc videtur extruxiſſe Tertulianus dulciſsimum illud dictum de patientia: Adeo ſatis idoneus patientiæ ſequeſter eſt Deus, ſi iniuriam depoſueris penes eum, vltor eſt: Si damnum, reſtitutor eſt: Si mortem, reſuſcitator eſt.

DE SECVNDO.

QVid faciet pius Euangelij miniſter, cùm ſibi aliquis Magicæ impietatis reus offertur? Ante omnia cauebit, ne lancibus humanæ rationis vllum peccatum ponderet. Nam omne peccatum quatenus in ſe conſideratur, pendendum eſt menſura eius, in quem peccatur. Cùm ergo Deus ſit infinitus, caueat miniſter Dei ne vllum peccatum cum Dei mandato pugnans tanquam vile reputet. Quapropter omne

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

peccatum magorum, quantumuis leue videatur coram hominibus, horrendã abominationem coram Deo, fœdam profanationem nominis Dei, turpem defectionem à Deo ad hoſtem eius diabolum, et damnandam pacti, cum Deo in baptiſmo initi, violationem autoritate verbi Dei munitus, audacter & grauiter pronunciabit.

Deindè quantum ad perſonas magicæ impietatis reas attinet, non eſt par ratio. Diſcernendum eſt enim inter eos, qui ſimplicitate quadam & pietatis prætextu, in alicuius, vt putant, commodum ſuam θεουργίαν exercent; & eos qui malitia peccant, vt alijs obſint.

Quoniam autem qui ſimplicitate quadam & pietatis prætextu, vt alicui ſua arte commodent, Magiam exercent, pietatem prætendunt, dicuntq́;

ſe bono

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſe bono conſilio, ac bona intentione permotos, facere quicquid faciunt, non vt noceant alicui, ſed vt opem afflictis ferant, quod Caritatis eſt opus. (Hæc ſunt ferè, quæ in ſui defenſionem adferunt Magi, qui ſua ſe arte opem ferre afflictis clamitant, & propterea ſe extra omnem culpam eſſe exiſtimant). Hanc laruam pietatis & caritatis detrahet ipſis miniſter Euangelij, idq́ hoc pacto. Ante omnia grauiter refutabit iſtam impiam opinionem, docebitq́ nihil pietatis nomine cenſendum eſſe, quod deſtituitur claro verbo, & expreſſo mandato Dei; nullum conſilium iudicandum eſſe bonum, quod cum ordine diuino & conſilio Dei pugnat; nullam intentionem bonitatis laude ornari debere, quæ regulæ Chriſtianiſmi aduerſetur; &

nullum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

nullum caritatis opus dicendum, quod corpori valetudinem, & animæ perni-tiem adferat. Hæc grauiter ſunt in-culcanda, & ſcripturis confirmanda atq; demonſtranda. Deindè refutata opinione, qua ſuam impietatem palli-arunt Magi, peccati quod commiſſum eſt Magica ſuperſtitione magnitudo & deformitas exaggeranda eſt, & oſtendendum iſta quatuor mala quæ modo recitauimus, videlicet, horren-dam abominationem coram Deo, fœ-dam profanationem nominis diuini, turpem defectionem à Deo, & dete-ſtandam pacti, cum Deo initi in bap-tiſmo, violationem, in iſto peccato concurrere, vtut leue coram homini-bus videatur.

Verum ſi quis hic obiecerit, ni-mis grauem ſententiam ferri in eos, qui ex errore peccant. Reſpondeo.

Pecca-

Peccatum ex errore eſt duplex. Vnum quod non pugnat cum fundamento, nec fidem excutit, qualia ſunt multæ omiſsiones & infirmitates, Aliud quod ex diametro pugnat cum fundamento, atq; illud euertit, quale eſt peccatum eorum magorum, qui ſe pietatis prætextu excuſant. Fidem enim promiſsionum diuinarum ſuffocat in cordibus, cùm eorum qui exercent magiam, tùm illorum, qui arte magorum curari videntur.

Tertiò his ita confectis, grauiter, vt requirit diuini miniſterij maieſtas, conſilium ex re præſenti capiendum eſt. Nam in iſtum modum detracta bonæ opinionis pietatiſq; larua, et monſtrata peccati enormitate, aut emendationem promittunt qui peccarunt, aut manent pertinaces in ſua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

opinione, & pro hac ergo diuerſitate cum illis agendum erit.

Si promittit emendationem, qui ſimplicitate ſua abreptus erat in ſuperſtitionem magicam, & rectè inſtructus verbo Dei, tangitur vero dolore cordis propter peccatum à ſe commiſſum, hortabitur eum miniſter Euangelij ad pœnitentiam, monſtrabit gratiam ſuperabundare peccatum, oſtendet bonitatem Dei & clementiam non volentis mortem peccatoris, ſed conuerſionem vt viuat. Si hîc peccator admittit conſolationem, & erigitur diuinis promiſſionibus, confirmandus eſt in eo propoſito, & admonendus ne ſe rurſus in laqueos Diaboli ob vlla terrena commoda pertrahi ſinat, & ſignificandum eſt illi, quàm periculoſum ſit peccatum verè agni-

tum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

tum iterare. Nam inde paulatim dedolentia quædam naſcitur. Atq; ita inſtructum & admonitum in pace gratijs Deo actis, abire iubeat.

Verùm quia factum ipſum aut publicè notum eſt, aut non, teneantur hæ regulæ, ex lege caritatis & ex verbis Domini. Matth: 18. extructæ.

Prima, ſi publicè notum fuit factum, publicè miniſter verbi declaret peccantis conuerſionem, vt tollatur ſcandalum; deprecetur nomine rei culpam apud Eccleſiam; petet preces ad Deum pro eo fieri, vt in poſterum caueat Diaboli inſidias: moueat quoq; totum cœtum, vt vigilet & oret, ne quis inſidijs Diaboli circumuentus, gratia excidat

Secunda, ſi factum publicè non innotuit, caritas ſuadet, vt mi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

niſter Euangelij delictum fratris tegat. Hoc enim modo & ſcandalum vitatur, & famæ proximi conſulitur. Atq; hoc eſt quod Dominus vult cùm ait: Si peccauerit in te, id eſt, te conſcio, frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſi te audiuerit lucratus eris fratrem tuum. At ſi manet pertinax in ſuo propoſito, nec vult reſipiſcere, miniſter verbi regulam Domini ſequatur & adiungat ſibi vnum atq; alterum virum grauem, vocetq́; reum, vt oratione, doctrina, admonitione, & obiurgatione conuincatur de ſuo errore. Quod ſi conuictus reſipuerit, agatur cum illo, iuxta regulas quas modo tradidimus. At ſi contumax eſſe perrexerit, excommunicatione feriendus eſt, vt pudore ſuffuſus tandem ſapiat. Verùm ſi non corrigitur excommunica-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

municatione, idq́ breuiſsimo temporis ſpacio (Nam mora periculum habet, ne alij contagione polluantur) res deferatur à miniſtro verbi, ad politicum magiſtratum, vtriuſq́ tabulæ cuſtodem, cuius officium eſt tollere ſcandala, vel exilio, vel pœnis corporalibus, in ijs præſertim, qui ſunt inſanabiles.

Expoſuimus hactenus noſtrum conſilium de ijs, qui ſimplicitate quadam & obtentu pietatis magia vtuntur, in commodum, vt aiunt, aliorum, & oſtendimus quomodo cum illis agendum ſit, quo ſanentur. Iam vno verbo de ijs qui illicitis artibus, hominibus, animantibus, aut frugibus damna inferunt, dicemus. His conuictis legitimè de ſuo facinore, gladius politicus non parcet. Crudelis eſt enim miſericordia, in multorum damnum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

vni parcere. Quare dictum Bernhardi iuſtiſsimum eſt: Melius eſt vt pereat vnus quàm vnitas.

Cæterùm, quia miniſter verbi, ſalutem animæ miſeri quæret, vſitato in noſtris eccleſÿs ordine agat cum reo. Hoc eſt Primũ inculcet reo, de quo ſumetur ſupplicium, magnitudinem & enormitatem peccati ſui, quam ſi agnoſcit, erigatur promiſsionibus, vt ſuprà monuimus. Deindè de ſupplicio quod ſuſtinebit ex ſententia magiſtratus docebitur. Primũ, quod illud ſuppliciũ nequaquam ſit expiatio peccati ſui coram Deo. (Hic enim vna mors Chriſti locum habet) ſed iuſta vindicta, quam magiſtratus ex mandato Dei exercet in eos, qui humanam ſocietatẽ ſceleratè læſerunt, et ſcandalo graui eccleſiam Dei vulnerauerunt. Satiſfit igitur non Deo per illud ſupplicium, ſed hominibus ſolumodo, qui læſi erant. De-

inde

indè ſupplicio afficiendus admonebi-
tur, quòd tametſi ſupplicium quod ſu-
ſtinebit, ex ſententia magiſtratus, iu-
ſta pœna ſit pro peccato: tamen fiat
ſacrificium Deo gratum, mo do tempe-
retur fide, obedientia et patientia. Nam
fides qua accipit remiſsionem peccato-
rum; obedientia, qua ſe Deo et legibus
ſubycit, & patientia, qua forti fert a-
nimo ſe propter ſuum peccatum puniri,
notant ſupplicij conditionem, idq;
ex mera bonitate Dei, vt cultus Deo
gratus euadat ex gratia, quod ſua
natura iuſtum ſupplicium erat, iux-
ta illud: Sacrificium Deo gratum
Spiritus contribulatus, cor contri-
tum & humiliatum Deus non deſpi-
cies; huc exemplum latronis qui cum
Chriſto propter ſua malefacta cru-
ci affixus eſt, pertinet. Hic enim
fide adiunxit ſe CHriſto, voce

 clara

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

clara iuſtum eſſe ſuum ſupplicium agnouit, Atq; ita Deo & legibus obtemperans, patienter pœnam quam meruerat, ſuſtinuit, non dubitans de promiſsione Chriſti, qui ſibi dixerat: Hodie mecum eris in paradiſio. Quod ergo Latroni natura ſua iuſta pœna erat, conuerſum eſt pœnitenti in magnum gaudium. Nam & in medio ſupplicio Spiritus Chriſti aſiſtentia confortatus eſt, & morientis anima à crucis patibulo, in paradiſum beata & immortalis eſt ingreſſa. At ſiniſtri Latronis ſupplicium, quia non erat temperatum fide, obedientia & patientia, non fuit ſacrificium Deo gratum, ſed Diabolo iucundiſsimum ſpectaculum, qui effuſione ſanguinis humani mirum in modum delectatur. Tertiò docebitur reus de conſilio Dei, volentis ipſum in manus magiſtratus

venire,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

venire, & ab eo puniri propter ſua facinora. In Hoc Dei conſilio, duo ſunt obſeruanda & reo diligentiſſimè inculcanda, videlicet Miſericordia Dei & Iudicium Dei. Miſericordiæ quidem eſt, quòd Deus facinoroſum ſupplicio inuitare ad ſeriam pœnitentiam velit. Multos facinoroſos cùm ducerentur ad locum ſupplicij audiuimus dixiſſe: Si Deus me in manus magiſtratus, puniendum propter mea ſcelera, non tradidiſſet, actum fuiſſet de mea ſalute, omnino in peccatis meis fuiſſem mortuus, æternum damnandus. Nunc autem gratias ago Deo meo, qui ex ſua magna miſericordia me ad ſupplicium vocat, vt iſto pacto, me conuertat, & conuerſum ſanet. Exempla miniſtris verbi nota ſunt. Iudicij verò eſt, quòd Deus propter conſeruandam & tuendam humanam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ſocietatem, & eccleſiam, hanc diſciplinam velit conſeruari, vt qui publicè peccarunt, publicè etiam pœnas luant. Hac enim ratione minuuntur ſcandala, tranquilitas conſeruatur: honeſtas defenditur; & pietas propagatur inter homines.

DE TERTIO.

TErtio loco propoſui me dicturum aliquid de officio Chriſtiani magiſtratus ſeu Iudicis, ne quid faciat in iudicando contra conſcientiam, & quia nunc de magicis ſuperſtitionibus agitur, tria ordine faciemus.

Primùm refutabimus eorum errorem, qui iudicium de rebus magicis ad politicum magiſtratum pertinere negant.

Deindè de accuſatione & eius varijs modis quædam attingemus, vt

iudex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Iudex de hac re admonitus, diligentius de ſuo officio cogitet.

Poſtremò qualem oporteat eſſe iudicem, eiuſq; ſententiam breuiſſimè exponemus.

Error eorum qui iudicium de rebus magicis ad politicum magiſtratum, ſeu iudicem, pertinere negant, nimis craſſus eſt, & indigna pijs mentibus. Non enim intelligunt iſti magiſtratum eſſe cuſtodem vtriuſq; tabulæ: Non perpendunt cur iudices in ſcripturis, Dij, Patres, & Paſtores cognominentur. Quo quæſo pertinebit diuini nominis communicatio, niſi vt admoneat iudicem ſeu magiſtratum politicum, vt cogitet ſummam & primam curam ſibi eſſe debere veræ religionis tradendæ, conſeruandæ & propagandæ, inter homines? Iam autem cùm vera religio,

niſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

niſi deſtructa falſa religione tradi, conſeruari & propagari non poßit, quis non videt piorum regum & principum, hoc eſt, ſummorum iudicum officium eſſe ſuperſtitiones omnes, inter quas vel primum locum occupant imposturæ Magicæ, legibus & pœnis tollere? Eodem pertinet patrum & paſtorum appellatio, de qua aliàs diximus. Huc non ineptè referes dua illa Platonis præcepta, quorum Cicero meminit Vnum; Quod qui præſunt, reipublicæ, vtilitatem ciuium ſic tueantur, vt quicquid agant ad eam referant, obliti commodorum ſuorum. Alterum, vt totum corpus reipublicæ procurent, ne dum aliquam partem tuentur, reliquas deſerant. Iam vero qui negant ad iudicem politicum pertinere iudicium de rebus magicis, nonne tacitè vtilitatem ciuium, & procu-

ratio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

rationem totius corcoris reipublicæ ad Magiſtratum pertinere inficantur? Si quis obiecerit, nullam legem de iſtis rebus eſſe latam in hoc regno, audiat vocem Dei omnibus humanis legibus anteponendam. Maleficam ne patieris viuere: audiat leges Imperatorias, quæ idem ſeuerè imperant: Sciat conſuetudinem longam huius regni, cum verbo Dei & cum religioſorum imperatorum legibus congruentem, vim legis habere. Sed quid multis? Magiſtratus præcipuum munus abolet, qui illius legibus & pœnis, manifeſtam nominis diuini profanationem coërcendi adimit.

Accuſatio ſecundo loco ſequitur, de qua ideo dicam, quia interdum iudices, etſi norunt flagitia quæ committuntur: tamen ſe excuſant quo minus in flagitioſos animaduertunt,

prop-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

propterea quod nullus ſit qui accuſet: Ita enim admoniti de ſuo officio reſpondere ſolent. Verum hîc ſciendum eſt, quòd tria ſint accuſandi genera. Primum, cùm publica fama aliquem notat & accuſat. Secundum, cùm in republica benè conſtituta, ſenſores morum ad magiſtratum deferunt, quæ corrigenda & punienda iudicant. Tertium, cùm priuatìm læſus accuſationem inſtituit coram legitimo Iudice.

Quantum autem ad accuſationem, quæ fit per publicam famam attinet, ſciat Chriſtianus Iudex ſuum officium eſſe in Republica, quod eſt boni patris in familia. Quid hîc facit bonus Pater? Si fama peruenerit ad ipſum eſſe in ſua familia hunc vel illum qui nequiter agit, nonne ſta-

ne ſta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ne ſtatim omnibus modis inquirit, nec deſinit inquirere, donec ad veram rei cognitionem venerit? Atq; ita, quantum in ſe eſt, de ſua domo ſcandalum tollit. Si hoc facit Paterfamilias in vna domo, multo magis chriſtiani Iudicis erit, & præſertim ſummi, qui Pater patriæ appellari gaudet, inquiſitionem ſeriam facere, vt tandem cognoſcat vera ne ſit publica fama, an non, vt tollat ſcandala quibus multi offenduntur. Omitto breuitatis gratia exempla. De alijs duobus accuſationum generibus nihil opus eſt dicere, niſi vt ſecundum leges inſtituantur & determinentur, audita vtraq; litigantium parte, iuxta illud Senecæ dictum: Qui ſtatuit aliquid, parte inaudita altera, æquum licet ſtatuerit, haud æquus eſt. Deindè vt litigantium,

hoc eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

hoc eſt, accuſatoris & rei officium eſt tantummodo oſtendere rem ita eſſe, vel non eſſe ſic factum, vel non factum eſſe: ita ſolius iudicis eſt rem vel factum iuſtum vel iniuſtum cognoſcere, & pronunciare, & non diſcere à litigantibus.

Cæterùm, qualem requiro iudicem breuiſsimè accipite: Iudex ſit ſapiens, vt legem intelligat: Sit bonus, vt calumnias auerſetur: Sit prudens, vt legem rectè ad cauſſam accommodet; Potens, vt delinquentes coërcere & innocentes defendere poſsit: Sit timens Dei, ne quicquam ex priuatis affectibus agat, quo polluat conſcientiam ſuam, ſed omnia ad gloriam Dei, & vtilitatem reipublicæ, cui præeſt, referat; vt & nomen Dei, & paſtoris, & patris piè tueatur. Breuitèr, cogitet ſe miniſtrum Dei eſſe, vt exerce-

exerceat non ſuum ſed Dei iudicium. Qui enim ſuum ex affectibus exercet iudicium, experitur aliquando verum dixiſſe Poëtam qui ait:

ἢν σὺ κακῶς δικάσῃς σε θεὸς μετέπειτα δικάσει.

Porro quia Iudex exercet non ſuum ſed Dei iudicium, cuius regula Lex eſt, duæ quæſtiones ſe hîc offerunt. Vna, an liceat magiſtratui aliquando reo contra legem apertam peccanti parcere, an non? Altera, an ἐπιείκεια, quæ cum verbis legis pugnat, ſit cuiuſuis Iudicis nec ne?

De prima quæſtione, videlicet, an liceat Iudici, delinquenti contra legem parcere an non, Hæc teneatur regula: Quando extrema vo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

luntas legis patitur mitigationem, & qui peccauit, poteſt emendari ſine grauiori pœna, & ſocietas humana non periculoſè ſcandalo offenditur, poteſt Iudex Chriſtianus exemplo Dei (cuius vice in iudicando fungitur) vel mitigare pœnam, vel parcere omnino reo, modo ſuppliciter petat veniam, & ſeriam promittat emendationem.

Hæc regula copulatiuè eſt accipienda. Nam ſimul oportet finem, ſeu extremam voluntatem legis (quæ abſque omni dubio eſt pia ſocietatis humanæ conſeruatio) conditionem peccantis, & totum reipublicæ corpus intueri. His enim ſimul collatis & conſideratis, facilè intelligat prudens Iudex, quando Iuſticia, & quando Miſe-

ricor-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

ricordia ſit vtendum. Exemplis breuitatis gratia ſuperſedeo.

De altera quæſtione, an ἐπιεί-κεια, quæ cum verbis legis pugnat, ſit cuiuſuis Iudicis nec ne? Sunt enim Iudices ſupremi, intermedij, & infimi ſeu populares. Si Iudex qui eſt infimi ordinis ἐπιείκειαν admittit, hoc eſt, ſi non iudicat ſecundum τὸ ῥητὸν legis, ſed, vt putat, ſecundum διάνοιαν, periculo ſe inuoluit, & calumniatoribus ſe exponit, ideo ſic agat, non ſtatim puniat iuxta verba legis, ſed cauſſam defferat ad ſupremum Iudicem, cuius ſolius eſt legem accommodare ad cauſsam, eamq́ interpretari, idq́ cùm ex conſideratione finis vltimi legis, tùm ex circumſtantiarum, perſonarum & rerum examinatione. Atq́

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

hoc̄ faciet quando voluntas legiſlatoris cum verbis legis prudenti Iudici videtur pugnare, alioqui non. Nam ſi mens legis & τὸ ῥητὸν concurrunt, nullus locus ἐπιεικείᾳ relinquitur. Hanc ἐπιείκειαν ideo eſſe ſupremi iudicis dixi, quia is ſolus viua Lex ſuorum eſt ciuium, cui reliquos omnes parere oportet.

Porro in ſententia ferenda, inter ſupremum Iudicem & ſubordinatum, tenendum eſt hoc diſcrimen. Supremus Iudex poteſt in ferenda ſententia probabiles coniecturas ex multis ſignis congeſtas, ſequi. Signorum enim plurium collatione certificatur Iudicis conſcientia, vt de qualitate cauſſæ non dubitet. De ſignis ergo rectè à Poëta dicitur: Quæ ſi non proſunt ſingu-

la,

la, multa iuuant. At ſubordina-
tus Iudex debet habere vel ſponta-
neam confeſſionem rei, vel teſtes
ſufficientes, de quorum fide non
heſitat. Atq; hæc cauſſa eſt, cur
cauſſæ dubiæ ſupremo Iudici reſer-
uentur: Siquidem ſubordinatus Iu-
dex non conſcientiæ ſuæ teſtimo-
nio contentus eſſe debet, ſed te-
ſtium quorum fides digna eſt,
aſſeueratione, iuramento
ſolenni adhibito, o-
pus habet.

O 3 APPEN-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

APPENDIX
DE
QVINQVE CONSI-liarijs peſſimis.

Quinq; ſunt Conſiliarij iniqui, qui cùm admittuntur, cum ſuis ſuffragijs, ad ferendam de quauis cauſa ſententiam, actum erit de æquitate.

Horum nomina ſunt:

1. BENEVOLENTIA.
2. ODIVM.
3. CONTEMTVS.
4. METVS.
5. SPES.

Hi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Hi enim ſæpè peruertunt iudici-
um, hoc eſt, iuſtificant impium et con-
demnant iuſtum.

1. BENEVOLENTIA,
ſontem ſæpè abſoluit vel contra leges
manifeſtas, vel legibus Sycophantia
deprauatis & iniquiſſimè detortis.
Ideo Nazianzenus rectè dicit, Be-
neuolentiam ſæpè facere vt Iudicem
veritas vel fugiat, vel calumnijs
obruatur. Hîc Iudex cogitet quid
faciat, cùm Deum iniquæ ſententiæ
teſtem faciat. Non enim ſuam, ſed
Dei ſententiam pronunciabit Iudex.
Cùm igitur contra Deum pronunci-
at, non tam Iudex quam Iudas cen-
ſendus eſt.

2. ODIVM inſontem ſæpè con-
dẽnat ſimili modo, hoc eſt, aut contra
 legem

legem manifeſtam aut deprauatis legibus. Quid enim non audet odium furori inueterato ſimile? De his duobus iniquis conſiliarijs, Deus hanc fert ſententiam apud Eſaiam: Qui iuſtificat impium & condemnat iuſtum, vterq; eſt abominatio coram Domino. Nec mirum eſt, cum & mens eorum ſit polluta mala ſententia, & conſcientia contaminata malo propoſito, contra naturam fidei Chriſtianæ, et dilectionem fraternam, ſine quibus homines fruſtra de Chriſtianiſmo gloriantur.

3. CONTEMTVS & reum et pauperem negligit. Reum quidem vt indignum cuius magna habeatur ratio, ſiue damnetur, ſiue obſoluatur: Pauperem vero, vt indignum cuius nomine Iudex moleſtiam in examinenda

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

nenda cauſa ſibi ſumat. Narratur hiſtoria de quadam fœmina paupere, quæ affecta iniuria à quodam ciuium ſuorum, venit ad Regem, conqueritur de iniuria ſibi facta, Rex autem accinctus itineri, reſpondet ſibi ocium non eſſe iſtam controuerſiam audire, cui mulier: Eſt ne tibi ocium vt Rex ſis & ſaluteris? Hoc audito, Rex incipit cogitare de Regis officio, & vocato aduerſario mulieris, et auditis vtrinq; partibus, mulierem inſontem pronunciat. Si hoc fecit Iudex Ethnicus, quid faciet Chriſtianus?

4 METVS declinat pericula. Iudices enim præcipuè qui ſunt plæbei ordinis, cùm non poſſunt ſuſtinere potentum iram, ſæpe non tam in gratiam eorum pro quibus inuiti iu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

dicant, quam vt ipſi vitent pericula, peruertunt iudicium. O quanta eſt hæc impietas, plus hominem quam Deum timere: Magis metuere pulueris & cineris indignationem, quam iram Dei.

5. *SPES*, quintus Conſiliarius iniquus, hæc cùm ſibi amicos conciliare cogitat, placentia pronunciat; ex quo fit, vt iuſtus cauſa excidat & contra eum pronuncietur. Norunt fortè Iudices ipſi non eſſe huius rei rara exempla. Cum antiquas leges ſibi aduerſari vident, confugiunt ad nouas. Si hæ aduerſantur, interprætationem quærunt, non ex Legiſlatoris mente, ſed ex priuatis affectibus, quos in iudicium adferunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Vt autem Chriſtianus Iudex non det locum iſtis iniquis Conſiliarijs, exiſtimet ex verbo Dei quanta ſit grauitas peccati Iudicis, aliquem inſontem condemnantis, & quanta pœna iſtud peccatum aliquando excipiat. Nam qui aliquem iniuſtè condemnat, primùm quantum in ſe eſt, Deum homicidam facit: Deindè ſe, ipſum abominabilem reddit coram Deo, vaſtata conſcientia & excuſſa fide: Adhec quando innocentem iniuſtè condemnat, notam ipſi infamiæ poſt mortem inurit, quæ infamia tranſit in familiam, & alios amicos: Præterea ſocietatem humanam, quam conſeruare deberet, fœdè lacerat, dum eius partem aliquam iniuſtè deſtruit. Poſtremò, vt triſtitiam adfert bonis Dei Angelis, quos Deus hominibus attribuit cuſtodes:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Ita exhilarat Diabolos, qui homicidijs alijsq; iniuſtis ſententijs delectantur. Hoc ſi cogitarent Iudices, non facilè perſonarum acceptio eos a recto abriperet, nec ſe ſocios facerent malignorum ſpirituum, qui nulla re magis delectantur, quam ſi videant homines in mutuam pernitiem incumbere.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

HAFNIÆ

EXCVDEBANT
IOHANNES STOC-
kelman & Andreas Gut-
terwitz.

ANNO

M. D. LXXV.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 744 8° copy 1